

ROCZNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA OKRES KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2008 ROKU

MARZEC 2009

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR**	
	2008 rok	2007 rok	2008 rok	2007 rok
Przychody z tytułu odsetek	2 241 614	1 936 192	634 641	512 654
Przychody z tytułu prowizji	664 789	794 956	188 214	210 484
Zysk brutto	797 954	1 010 024	225 915	267 429
Zysk netto	645 664	808 168	182 799	213 982
Zmiana stanu środków pieniężnych	(133 971)	2 436 826	(37 930)	645 209
Aktywa razem	41 245 371	38 008 361	9 885 287	10 610 933
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	28 292 118	27 443 267	6 780 778	7 661 437
Kapitał własny	5 539 450	5 476 078	1 327 641	1 528 777
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	125 261	145 907
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/EUR)	42,40	41,91	10,16	11,70
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	4,94	6,19	1,40	1,64
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	4,94	6,19	1,40	1,64
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł/EUR)*	-	4,75	-	1,33

*Przedstawione wskaźniki dotyczą wypłaconej dywidendy w 2008 roku z podziału zysku za 2007 rok. Do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie podjął jeszcze decyzji proponowanej kwoty przeznaczonej na wypłatę dywidendy z podziału zysku za 2008 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje bilansowe wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2008 roku – 4,1724 zł (na dzień 31 grudnia 2007 roku: 3,5820 zł); pozycje rachunku zysków i strat oraz rachunku przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2008 roku – 3,5321 zł (2007 roku: 3,7768 zł).

SPIS TREŚCI

<i>Rachunek zysków i strat</i>	5
<i>Bilans</i>	6
<i>Zestawienie zmian w kapitale własnym</i>	7
<i>Rachunek przepływów pieniężnych</i>	8
<i>Noty objaśniające do sprawozdania finansowego</i>	9
1. Informacje ogólne o Banku	9
2. Znaczące zasady rachunkowości	9
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	23
4. Wynik z tytułu odsetek	24
5. Wynik z tytułu prowizji	24
6. Przychody z tytułu dywidend	25
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	25
8. Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	26
9. Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	26
10. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	26
11. Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	27
12. Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	27
13. Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	28
14. Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	28
15. Podatek dochodowy	29
16. Zysk przypadający na jedną akcję	29
17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	30
18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	30
19. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	34
20. Inwestycje kapitałowe	35
21. Kredyty, pożyczki i inne należności	41
22. Utrata wartości kredytów, pożyczek i innych należności	42
23. Rzeczowe aktywa trwale	43
24. Wartości niematerialne	44
25. Test utraty wartości dla wartości firmy	45
26. Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	46
27. Inne aktywa	48
28. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	48
29. Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	48

30. Rezerwy	50
31. Inne zobowiązania	50
32. Kapitały	51
33. Transakcje repo oraz reverse repo	52
34. Wartość godziwa	53
35. Zobowiązania warunkowe	56
36. Aktywa stanowiące zabezpieczenie	58
37. Działalność powiernicza	58
38. Leasing operacyjny	58
39. Rachunek przepływów pieniężnych	59
40. Jednostki powiązane	59
41. Świadczenia na rzecz pracowników	61
42. Zdarzenia po dacie bilansowej	64
43. Zarządzanie ryzykiem	65
44. Oświadczenia Zarządu Banku	92

Rachunek zysków i strat

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2008	2007
	<i>Nota</i>		
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	4	2 241 614	1 936 192
Koszty odsetek i podobne koszty	4	(926 651)	(766 153)
Wynik z tytułu odsetek	4	1 314 963	1 170 039
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	664 789	794 956
Koszty opłat i prowizji	5	(72 982)	(100 707)
Wynik z tytułu prowizji	5	591 807	694 249
Przychody z tytułu dywidend	6	66 216	27 222
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	278 191	416 834
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	8	57 184	30 086
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	9	-	10 454
Pozostałe przychody operacyjne		117 440	97 115
Pozostałe koszty operacyjne		(31 547)	(34 583)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	10	85 893	62 532
Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	11	(1 361 042)	(1 377 561)
Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	12	(94 718)	(107 542)
Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	13	3 173	598
Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	14	(143 713)	83 113
Zysk brutto		797 954	1 010 024
Podatek dochodowy	15	(152 290)	(201 856)
Zysk netto		645 664	808 168
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	16	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	16	4,94	6,19
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	16	4,94	6,19

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-92 stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Bilans

	Stan na dzień	31.12.2008	31.12.2007
<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	3 530 977	3 321 503
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	7 884 536	5 132 265
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	10 814 828	6 467 638
Inwestycje kapitałowe	20	291 385	302 321
Kredyty, pożyczki i inne należności	21	16 322 214	20 309 005
<i>od sektora finansowego</i>		3 836 034	8 910 556
<i>od sektora niefinansowego</i>		12 486 180	11 398 449
Rzeczowe aktywa trwałe	23	540 200	601 088
<i>nieruchomości i wyposażenie</i>		521 892	576 060
<i>nieruchomości stanowiące inwestycje</i>		18 308	25 028
Wartości niematerialne	24	1 279 547	1 282 811
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	26	325 563	368 497
Inne aktywa	27	220 854	210 588
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	28	35 267	12 645
A k t y w a r a z e m		41 245 371	38 008 361
PASYWA			
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	6 888 344	4 373 146
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	29	28 292 118	27 443 267
<i>depozyty</i>		27 904 792	27 001 251
<i>sektora finansowego</i>		7 994 592	7 243 219
<i>sektora niefinansowego</i>		19 910 200	19 758 032
<i>pozostałe zobowiązania</i>		387 326	442 016
Rezerwy	30	24 552	35 331
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	26	-	93 351
Inne zobowiązania	31	500 907	587 188
Z o b o w i ą z a n i a r a z e m		35 705 921	32 532 283
KAPITAŁY			
Kapitał zakładowy	32	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	32	2 944 585	2 944 585
Kapitał z aktualizacji wyceny	32	(144 110)	(182 451)
Pozostałe kapitały rezerwowe	32	1 570 673	1 382 238
Zyski zatrzymane		645 664	809 068
K a p i t a ł y r a z e m		5 539 450	5 476 078
P a s y w a r a z e m		41 245 371	38 008 361

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-92 stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Zestawienie zmian w kapitale własnym

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2007 roku	522 638	2 944 585	(81 501)	1 297 175	621 667	5 304 564
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	(91 521)	-	-	(91 521)
Przeniesienie wyceny sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na wynik finansowy	-	-	(33 109)	-	-	(33 109)
Odroczony podatek dochodowy od wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	23 680	-	-	23 680
Zysk netto	-	-	-	-	808 168	808 168
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(535 704)	(535 704)
Transfer na kapitały	-	-	-	85 063	(85 063)	-
Stan na 31 grudnia 2007 roku	522 638	2 944 585	(182 451)	1 382 238	809 068	5 476 078

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2008 roku	522 638	2 944 585	(182 451)	1 382 238	809 068	5 476 078
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	104 600	-	-	104 600
Przeniesienie wyceny sprzedanych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na wynik finansowy	-	-	(57 184)	-	-	(57 184)
Odroczony podatek dochodowy od wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	-	(9 075)	-	-	(9 075)
Zysk netto	-	-	-	-	645 664	645 664
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(620 633)	(620 633)
Transfer na kapitały	-	-	-	188 435	(188 435)	-
Stan na 31 grudnia 2008 roku	522 638	2 944 585	(144 110)	1 570 673	645 664	5 539 450

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-92 stanowią integralną część sprawozdania finansowego.

Rachunek przepływów pieniężnych

	Za okres	2008	2007
<i>w tys. zł</i>			
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
I. Zysk netto		645 664	808 168
II. Korekty do uzgodnienia zysku netto ze środkami pieniężnymi netto z działalności operacyjnej:		(66 384)	2 444 198
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		152 290	201 856
Amortyzacja		94 718	107 542
Utrata wartości		148 767	(69 003)
Zmiana stanu rezerw (rozwiązanie rezerw - znak ujemny)		(5 054)	(14 110)
Wynik ze sprzedaży inwestycji		(6 180)	(1 175)
Odsetki otrzymane		1 276 523	1 810 951
Odsetki zapłacone		(948 211)	(776 771)
Inne korekty		(1 423 867)	(1 088 398)
Przepływy wynikające z zysków z działalności operacyjnej przed uwzględnieniem zmian aktywów i zobowiązań z działalności operacyjnej		(711 014)	170 892
Zmiana stanu aktywów operacyjnych (wyluczając środki pieniężne)		(2 590 290)	(411 422)
Zmiana stanu kredytów, pożyczek i innych należności		4 464 436	(1 578 239)
Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		(4 286 486)	1 754 958
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych		6 772	(1 787)
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(2 750 246)	(592 856)
Zmiana stanu aktywów przeznaczonych do sprzedaży		(22 622)	(8 466)
Zmiana stanu innych aktywów		(2 144)	14 968
Zmiana stanu zobowiązań operacyjnych (wyluczając środki pieniężne)		3 234 920	2 684 728
Zmiana stanu zobowiązań wobec banku centralnego		-	(250 000)
Zmiana stanu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		900 868	1 930 982
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		2 515 198	1 056 299
Zmiana stanu innych zobowiązań		(181 146)	(52 553)
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		579 280	3 252 366
Podatek dochodowy zapłacony		(115 963)	(204 274)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		463 317	3 048 092
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(53 741)	(74 924)
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		19 100	4 893
Nabycie wartości niematerialnych		(15 544)	(18 689)
Zbycie aktywów/zobowiązań trwałych przeznaczonych do sprzedaży			7 253
Dywidendy otrzymane		54 469	23 215
Inne wpływy związane z działalnością inwestycyjną		4 164	-
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		8 448	(58 252)
C. Przepływy pieniężne z działalności finansowej			
Dywidendy wypłacone		(620 633)	(535 704)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		1 002	28 269
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(38 104)	(36 466)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(657 735)	(543 901)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		51 999	(9 113)
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		(133 971)	2 436 826
F. Środki pieniężne na początek okresu		3 741 447	1 304 621
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 39)		3 607 476	3 741 447

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-92 integralną część sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne o Banku

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investments Corporation podmiot zależny od Citibank N.A.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów oraz Statutu Banku.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym, dla osób fizycznych i prawnych.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami.

Ponadto, roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 12 marca 2009 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie finansowe Banku zostało przygotowane za okres od 1 stycznia 2008 roku do 31 grudnia 2008 roku. Porównywalne dane finansowe zostały zaprezentowane za okres od 1 stycznia 2007 roku do 31 grudnia 2007 roku.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań wykazywane są w wartości amortyzowanego kosztu (kredyty i pożyczki, zobowiązania finansowe inne niż wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

30 listopada 2006 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała MSSF 8 „*Segmenty operacyjne*”, który zastępuje MSR 14 „*Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności*”. Standard został zatwierdzony przez Unię Europejską 21 listopada 2007 roku i obowiązuje dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2009 roku lub po tym dniu.

Bank nie skorzystał z możliwości wcześniejszego zastosowania standardu MSSF 8.

Inne standardy, zmiany do obowiązujących standardów oraz interpretacje Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej ostatnio przyjęte lub oczekujące na przyjęcie nie mają związku z działalnością Banku albo ich wpływ na sprawozdanie finansowe nie byłby istotny.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa Banku dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe, i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przyszłe okresy.

Waluty obce

Pozycje bilansowe i pozabilansowe wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia bilansu.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji bilansowych pozycji walutowych oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany.

Dla walut obcych stosuje się kurs średni ustalony dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia bilansu.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł	31 grudnia 2008	31 grudnia 2007
1 USD	2,9618	2,4350
1 CHF	2,8014	2,1614
1 EUR	4,1724	3,5820

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy;
- pożyczki i należności;

- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży;
- pozostałe zobowiązania finansowe.

W okresie objętym sprawozdaniem Bank nie klasyfikował aktywów do kategorii inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności. Bank dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia.

(a) Składniki aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmuje (i) aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu oraz (ii) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów lub zobowiązań finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży lub odkupienia w krótkim terminie, jest częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków lub w przypadku aktywów finansowych, jeżeli został zaliczony do tej kategorii na podstawie decyzji kierownictwa jednostki. Do kategorii przeznaczone do obrotu Bank zalicza wszystkie instrumenty pochodne oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku. Powstają wówczas, gdy Bank udziela klientowi finansowania w celu innym niż wygenerowanie przez Bank krótkoterminowych zysków z tytułu obrotu tymi pożyczkami lub należnościami. Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku.

(c) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategoria aktywa dostępne do sprzedaży to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe, które (i) zostały zaklasyfikowane przez jednostkę do tej kategorii w momencie początkowego ujęcia lub (ii) nie zostały zakwalifikowane do żadnej z pozostałych kategorii aktywów. Do kategorii tej Bank klasyfikuje wybrane dłużne i kapitałowe papiery wartościowe.

(d) Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria pozostałe zobowiązania finansowe obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientów.

Ujmowanie i wyłączenie

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmują się w bilansie Banku i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji tj. dzień, w którym Bank odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się z bilansu, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączane z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło tj., kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu, Bank wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, za wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej oraz inwestycji w instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku i których wartość godziwa nie może być wiarygodnie zmierzona.

Zobowiązania finansowe po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, za wyjątkiem zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego, kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach. Zyski lub straty wynikające ze składnika aktywów finansowych zaliczonego do dostępnych do sprzedaży, ujmuje się bezpośrednio w kapitale własnym, poprzez zestawienie zmian w kapitale własnym, za wyjątkiem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości oraz różnic kursowych dotyczących pieniężnych aktywów i zobowiązań, do momentu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu, kiedy skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w kapitale własnym ujmuje się w rachunku zysków i strat. Jednakże odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat. Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania.

Wartość godziwa akcji i udziałów w jednostkach innych niż zależne i stowarzyszone notowanych na aktywnym rynku wynika z ich bieżącej ceny zakupu. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), Bank ustala wartość godziwą stosując techniki wyceny.

Instrumenty pochodne

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej wykazuje się w bilansie jako aktywa przeznaczone do obrotu, a o wartości ujemnej – jako zobowiązania przeznaczone do obrotu.

Wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Bank nie kompensuje i nie prezentuje w kwocie netto aktywów i zobowiązań finansowych.

Konsolidacja sald rachunków

Bank oferuje swoim klientom usługi zarządzania środkami finansowymi polegające na konsolidacji sald rachunków bankowych w ramach struktury rachunków powiązanych (tzw. cash-pooling). Operacje tego typu polegają na konsolidacji (netowaniu) sald dodatnich i ujemnych rachunków bieżących uczestników produktu na wyznaczonym rachunku podmiotu zarządzającego rozliczeniami. Operacja konsolidacji przeprowadzana jest na koniec dnia roboczego, natomiast następnego dnia roboczego dokonywane są przelewy zwrotne przywracające stan rachunków do sytuacji sprzed konsolidacji. Transakcje konsolidacyjne prezentowane są w ujęciu netto, tylko jeśli spełniają warunki MSR 39 dotyczące wyłączenia składników aktywów i zobowiązań finansowych z bilansu. Salda należności transakcji prezentowanych w ujęciu brutto, wykazywane są w sprawozdaniu finansowym w pozycji „Kredyty, pożyczki i inne należności”, zaś salda zobowiązań jako depozyty.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu / odsprzedaży

Bank dokonuje transakcji sprzedaży / zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu / odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu sell-buy-back i buy-sell-back oraz repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone z bilansu. Jednocześnie ujmowane są po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży / zakupu a ceną odkupu / odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Bank dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy). Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczące trudności finansowe emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacenia albo zalegania ze spłacaniem odsetek lub należności głównej;
- przyznanie pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy, udogodnienia, którego w innym wypadku pożyczkodawca by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe; lub
- obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych

przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:

- negatywne zmiany dotyczące statusu płatności pożyczkobiorców w grupie, lub
- krajowa lub lokalna sytuacja gospodarcza, która ma związek z niespłacaniem aktywów w grupie.

Nie ujmuje się strat oczekiwanych w wyniku przyszłych zdarzeń bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

Odpisy z tytułu utworzenia rezerwy na pokrycie poniesionych, lecz niezidentyfikowanych strat kredytowych

Bank tworzy rezerwę na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty kredytowe ('IBNR' – *ang.* incurred but not reported). Rezerwa IBNR odzwierciedla poziom strat kredytowych oszacowany na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka do charakterystyk ryzyka grupy aktywów objętych procesem wyliczenia rezerwy IBNR, które zostały poniesione przez Bank na dzień bilansowy, lecz dla których Bank nie jest jeszcze w stanie zidentyfikować indywidualnych ekspozycji z utratą wartości. Procesem wyliczania rezerwy IBNR objęte są wszystkie należności, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości na poziomie indywidualnym lub mimo stwierdzenia przesłanek indywidualna ocena pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego. Rezerwa IBNR liczona jest w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Banku rezerwa na poniesione niezidentyfikowane ryzyko kredytowe prezentacyjnie pomniejsza wartość ekspozycji kredytowych.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom rezerwy na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywaną do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę, z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom rezerw na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Rezerwy na należności od sektora finansowego, sektora niefinansowego i budżetowego, odpisy z tytułu trwałej utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów bilansu. Natomiast rezerwy na zobowiązania pozabilansowe wykazywane są w pozycji "Rezerwy" w pasywach bilansu.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub, które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar rezerw. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji pozostałe przychody operacyjne.

Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości, skumulowane straty ujęte w kapitale własnym w wysokości różnicy między ceną nabycia skorygowaną o późniejsze spłaty i amortyzację a wartością godziwą, uwzględniając poprzednie odpisy z tytułu utraty wartości, przenosi się do rachunku zysków i strat. Strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży nie podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat. Strat z tytułu utraty wartości instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży podlegają odwróceniu poprzez rachunek zysków i strat, jeśli w późniejszych okresach wartość godziwa instrumentu dłużnego wzrośnie i wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

Na grupę aktywów finansowych wycenianych według kosztu w sprawozdaniu finansowym Banku składają się akcje i udziały w jednostkach innych niż podporządkowane sklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej (np. ze względu na brak notowań) oraz inwestycje kapitałowe w jednostki podporządkowane wyceniane według ceny nabycia w oparciu o MSR 27 „Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe”. Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości takich inwestycji kapitałowych, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Strat z tytułu utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach innych niż podporządkowane sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których nie da się wiarygodnie określić wartości godziwej nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat. Dla strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych w jednostkach podporządkowanych wycenianych zgodnie z metodą ceny nabycia w oparciu o MSR 27 stosuje się postanowienia MSR 36 „Utrata wartości aktywów”.

Utrata wartości aktywów innych niż aktywa finansowe

Wartości bilansowe aktywów Banku innych niż aktywa z tytułu podatku odroczonego są przeglądane na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Kalkulacja wartości odzyskiwalnej

Wartość odzyskiwalna w przypadku aktywów innych niż aktywa finansowe jest wartością większą z: wartości sprzedaży netto i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku, co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odwrocenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu. W przypadku innych aktywów, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która, pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Inwestycje kapitałowe - akcje i udziały w jednostkach podporządkowanych

W skład jednostek podporządkowanych wchodzi jednostki zależne i stowarzyszone.

Jednostki zależne - definicja

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Bank. Jednostki kontrolowane to jednostki, w odniesieniu, do których Bank pośrednio lub bezpośrednio ma zdolność kierowania ich polityką finansową i operacyjną w celu osiągania korzyści ekonomicznych z działalności danej jednostki. Kontrola zwykle towarzyszy posiadaniu większości ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Przejęcie jednostek zależnych przez Bank rozlicza się metodą nabycia. Koszt przejęcia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany, powiększoną o koszty bezpośrednio związane z przejęciem. Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania, w tym warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejęcia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów mniejszości. Nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Banku w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt przejęcia jest niższy od wartości godziwej aktywów netto przejętej jednostki zależnej, różnicę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Jednostki stowarzyszone - definicja

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Bank pośrednio lub bezpośrednio wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20 do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych ujmuje się początkowo według kosztu.

Jednostki zależne i stowarzyszone - ujmowanie i wycena

Akcje i udziały w jednostkach podporządkowanych rozumianych jako jednostki zależne i stowarzyszone ujmowane są w sprawozdaniu jednostkowym Banku w oparciu o metodę ceny nabycia zgodnie z MSR 27. Metoda ceny nabycia jest to metoda rozliczania inwestycji, według której inwestycja jest ujmowana według ceny nabycia. Bank uwzględnia przychód z inwestycji tylko do takiej kwoty, jaką otrzymał z tytułu podziału łącznych zysków wypracowanych przez jednostkę od momentu jej nabycia przez inwestora. Uzyskany przychód przewyższający te zyski traktuje się jako odzyskanie inwestycji i ujmuje się jako pomniejszenie ceny nabycia.

Inwestycje kapitałowe - akcje i udziały w pozostałych jednostkach

Akcje i udziały w innych jednostkach niż jednostki podporządkowane, co do zasady zaliczane są do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wartość firmy

W jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku, wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejęcia nad wartością godziwą udziału Banku w możliwych do zidentyfikowania przejętych

aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości. W przypadku jednostek stowarzyszonych, wartość firmy jest zawarta w wartości bilansowej inwestycji w jednostce stowarzyszonej.

Zyski i straty ze zbycia jednostki zależnej lub stowarzyszonej uwzględniają wartość bilansową wartości firmy dotyczącą sprzedanej jednostki.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejęcia jednostki, a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejęcia.

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne (z wyłączeniem wartości firmy)

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2008 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5 %	-	4,5 %
Środki transportu	14,0 %	-	20,0 %
Komputery		34,0 %	
Wypożyczenie biurowe		20,0 %	
Inne środki trwałe	7,0 %	-	20,0 %
Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowego systemu operacyjnego, do którego stosuje się stawkę 20%)		34,0 %	
Pozostałe wartości niematerialne		20,0%	

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej aktywów trwałych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z nie zakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe obejmują także prawa użytkowania wieczystego gruntów.

Środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub zmiany

okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego lub wartości niematerialnej jest obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeśli wartość bilansowa przewyższa wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości zaklasyfikowane przez Bank jako inwestycyjne prezentowane są w sprawozdaniu finansowym jako element rzeczowych aktywów trwałych. Bank stosuje do ich wyceny model wartości godziwej. Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych wynika z ekspertyz wydanych przez niezależnych rzeczoznawców posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Zmiany wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych ujmowane są w rachunku zysku i strat.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Banku zawierają wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenie społeczne.

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszeregowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki.

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze są ujmowane jako koszty w okresie, którego dotyczą.

Płatności w formie akcji

Pracownicy mogą także uczestniczyć w programach świadczeń kapitałowych Citigroup. W ramach tych programów, pracownikom oferowane są nagrody w formie opcji na zakup akcji Citigroup (program opcji pracowniczych - SOP), a także nagrody w formie "akcji odroczonej" (program akumulacji kapitału - CAP). Programy te traktowane są jako programy rozliczane w instrumentach kapitałowych zgodnie z IFRIC 11 i MSSF 2. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa nagrody jest ustalana na dzień przyznania nagrody i ujmowana w rachunku zysków i strat przez okres nabywania uprawnień. Jednocześnie zgodnie z umową pomiędzy Bankiem a Citigroup regulującą zasady rozliczenia programu, na przyszłe zobowiązania Banku tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach bilansu w pozycji „Inne zobowiązania”. Wartość rezerwy ustala się w oparciu o wartość godziwą nagród na dzień ich rozliczenia i aktualizuje na każdy dzień sprawozdawczy.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Bank gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne, których wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w Banku, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do odprawy. Pracownikom, z którymi została zawarta umowa o pracę na podstawie Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy przysługuje ponadto nagroda za wieloletnią pracę. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa, która jest wykazana w pasywach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Rezerwy na przyszłe koszty odpraw emerytalnych oraz nagród za wieloletnią pracę obliczane są metodą aktuarną. Wycena aktuarna tych rezerw jest okresowo aktualizowana.

Programy określonych składek

Ponadto Bank stwarza możliwość uczestnictwa pracowników w programie emerytalnym, opisanym szczegółowo w notcie 41. Za pracowników uczestniczących w programie, Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia Bank nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności, zatem zgodnie z MSR 19 „Świadczenia pracownicze” jest to program

określonych składek. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Rezerwy

Rezerwy są ujmowane w bilansie, jeżeli na Banku ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa restrukturyzacyjna

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Kapitały

Kapitały i fundusze własne wykazywane są według wartości nominalnej, za wyjątkiem funduszu z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, który wykazywany jest z uwzględnieniem wpływu odroczonego podatku dochodowego.

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Ustalanie wyniku finansowego

Wynik finansowy ustala się z zachowaniem zasady ostrożnej wyceny oraz zasady memoriału i współmierności przychodów i kosztów. Do wyniku finansowego zaliczane są wszystkie osiągnięte przychody i koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego okresu sprawozdawczego, niezależnie od terminu ich zapłaty.

Rozliczenia międzyokresowe kosztów

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Bank dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Banku.

Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody i koszty z tytułu odsetek dla wszystkich instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

W przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których

dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychody i koszty z tytułu prowizji, opłaty bankowe

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej;
- prowizji za wykonanie usługi;
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

Prowizje za wykonanie usługi i znaczącej czynności zaliczane są do rachunku zysków i strat proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi lub jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody nie związane bezpośrednio z działalnością bankową. Są to w szczególności przychody i koszty z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujemuje się w rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych bezpośrednio w kapitale.

Rezerwa na podatek odroczony jest kalkulowana przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w bilansie łącznie.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujemuje się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

W związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych (Dz. U. Nr 121, poz. 1262) wprowadzającej art. 38a do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, Bank wykazuje w sprawozdaniu finansowym kwotę należności od Budżetu Państwa z tytułu przysługującego uprawnienia do pomniejszenia zobowiązania podatkowego zgodnie z ustawą.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Segment jest dającym się wyodrębnić obszarem działalności Banku, w ramach którego następuje albo dystrybucja towarów lub świadczenie usług (segment branżowy), albo dystrybucja towarów lub świadczenie usług w określonym środowisku ekonomicznym (segment geograficzny). Segment działalności podlega określonym ryzykom, jak również wiąże się z występowaniem korzyści, które są właściwe wyłącznie dla danego segmentu. Za wzór sprawozdawczy stosowany do segmentów przyjęto podział branżowy, ponieważ ryzyko i stopy zwrotu wynikają z różnic pomiędzy produktami. Bank jest zarządzany na poziomie dwóch głównych segmentów – bankowości komercyjnej i inwestycyjnej oraz bankowości detalicznej. Szczegółowe informacje na temat segmentów Banku przedstawiono w nocie 3.

Wycena aktywów i pasywów segmentu, przychodów oraz wyniku segmentu jest oparta na zasadach rachunkowości Banku.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się składniki aktywów lub grupy aktywów wraz z bezpośrednio powiązanymi z nimi zobowiązaniami, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie składniki aktywów lub grupy dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów (lub grupa) jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów (lub grupy) do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów.

Aktywa te nie podlegają amortyzacji.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania, co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych;
- do wyceny transakcji opcyjnych stosuje się model wyceny Garmana-Kohlhagena;
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych;
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Najważniejszym parametrem niepochodzącym z aktywnego rynku i wykorzystywanym przez Bank do wyceny instrumentów finansowych jest komponent ryzyka kontrahenta. W związku ze znaczącym wzrostem ryzyka kontrahenta, Bank dokonał dodatkowego oszacowania poziomu tego ryzyka występującego w zawartych z klientami transakcjach na instrumentach pochodnych, w tym opcjach walutowych. Oszacowanie to zostało przeprowadzone na dzień bilansowy przyjmując poziom wycen instrumentów pochodnych z tego dnia i z uwzględnieniem oceny ryzyka na ten dzień. Bank regularnie monitoruje poziom ryzyka związanego z zawartymi transakcjami na instrumentach pochodnych. Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem

kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów. Biorąc pod uwagę silną zmienność otoczenia gospodarczego, istnieje niepewność w zakresie dokonanych szacunków.

Utrata wartości kredytów

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ocena czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej. Aktywa finansowe, dla których albo nie stwierdzono przesłanek utraty wartości na poziomie indywidualnym lub mimo stwierdzenia przesłanek indywidualna ocena składnika aktywów pod kątem utraty wartości nie wykazała potrzeby dokonania odpisu aktualizującego, Bank objął analizą statystyczną.

Określenie przesłanek utraty wartości oraz wyliczenie bieżącej wartości szacowanych przepływów pieniężnych wymaga zastosowania przez Bank szacunków. Metodologia i założenia wykorzystywane przez ustalaniu poziomu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby.

Utrata wartości aktywów dostępnych do sprzedaży

W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek świadczących o utracie wartości aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, skumulowane straty ujęte dotychczas w kapitale własnym wyksięgowuje się z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat, chociaż składnik aktywów finansowych nie został wyłączony z bilansu. Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych wycenianych według kosztu

W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek świadczących o utracie wartości instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, albo instrumentu pochodnego, który jest powiązany i musi być rozliczony przez dostawę takiego nienotowanego instrumentu kapitałowego, kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Utrata wartości firmy

Bank przeprowadził test wartości firmy pod kątem utraty wartości na dzień 31 grudnia 2007 roku oraz 31 grudnia 2008 roku. Szacunku wartości firmy dokonano w oparciu o zapisy MSR 36 odnośnie określania wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne. Testy nie wykazały utraty wartości.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych zagwarantowanych zbiorowym układem pracy, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne, podlegają okresowemu oszacowaniu przez niezależnego aktuarusza.

Na każdy dzień bilansowy Bank dokonuje również oszacowania poziomu rezerwy związanej z przyznanymi pracownikom nagrodami w formie opcji na akcje Citigroup. Kwota rezerwy określona jest w oparciu o metodologię opisaną w MSSF 2 przy użyciu modelu wyceny wartości opcji. Określenie kwoty rezerwy wymaga zastosowania szacunków dotyczących między innymi oczekiwanego poziomu rotacji pracowników, oczekiwanej stopy dywidendy płaconej przez Citigroup oraz terminów realizacji opcji.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Działalność Banku została podzielona na 2 główne segmenty branżowe:

– *Bankowość Korporacyjna*

W ramach segmentu Bankowości Korporacyjnej Bank oferuje produkty i świadczy usługi podmiotom gospodarczym, jednostkom samorządowym oraz dla sektora budżetowego. Obok tradycyjnych usług bankowych polegających na działalności kredytowej i depozytowej, segment świadczy usługi zarządzania gotówką, finansowania handlu, leasingu i powiernictwa papierów wartościowych, oferuje produkty skarbu na rynkach finansowych i towarowych. Ponadto, segment oferuje szeroki zakres usług bankowości inwestycyjnej na lokalnym i międzynarodowym rynku kapitałowym, w tym usług doradztwa, pozyskiwania i gwarantowania finansowania poprzez publiczne i niepubliczne emisje instrumentów finansowych. Działalność segmentu obejmuje także transakcje na własny rachunek na rynkach instrumentów kapitałowych, dłużnych oraz pochodnych. Produkty i usługi Banku w ramach segmentu Bankowości Korporacyjnej dostępne są poprzez dostosowane do potrzeb klienta kanały dystrybucji, zarówno poprzez sieć oddziałów, bezpośrednie kontakty z klientami, jak i nowoczesne i efektywne kanały zdalne – systemy obsługi przez telefon i bankowość elektroniczną.

– *Bankowość Detaliczna*

Segment Bankowości Detalicznej dostarcza produkty i usługi finansowe klientom indywidualnym, a także w ramach CitiBusiness mikroprzedsiębiorstwom oraz osobom fizycznym prowadzącym działalność gospodarczą. Oprócz prowadzenia rachunków, szerokiej oferty w obszarze działalności kredytowej i depozytowej, Bank oferuje klientom pożyczki gotówkowe, kredyty hipoteczne, karty kredytowe, prowadzi usługi zarządzania majątkiem, pośredniczy w sprzedaży produktów inwestycyjnych i ubezpieczeniowych. Klienci mają do dyspozycji sieć oddziałów, bankomatów, jak również obsługę telefoniczną i bankowość elektroniczną oraz sieć pośredników finansowych oferujących produkty segmentu.

Wycena aktywów i pasywów segmentu, przychodów oraz wyniku segmentu jest oparta na zasadach rachunkowości Banku, opisanych w nocie 2 - znaczące zasady rachunkowości.

Działalność Banku prowadzona jest wyłącznie na terenie Polski. Nie zidentyfikowano istotnego związku między lokalizacją placówek Banku z poziomem ryzyka i rentowności ich działalności. W związku z tym zdecydowano o odstąpieniu od prezentacji wyników finansowych w podziale na segmenty geograficzne.

Wyniki finansowe Banku według segmentów działalności

Za okres	2008			2007		
	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem
<i>w tys. zł</i>						
Wynik z tytułu odsetek	514 146	800 817	1 314 963	499 376	670 663	1 170 039
Wynik z tytułu prowizji	232 339	359 468	591 807	267 560	426 689	694 249
Przychody z tytułu dywidend	58 026	8 190	66 216	27 205	17	27 222
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	239 250	38 941	278 191	383 813	33 021	416 834
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych	57 184	-	57 184	30 086	-	30 086
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych	-	-	-	6 665	3 789	10 454
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	77 069	8 824	85 893	70 254	(7 722)	62 532
Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu	(559 173)	(801 869)	(1 361 042)	(621 627)	(755 934)	(1 377 561)
Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych	(62 476)	(32 242)	(94 718)	(75 415)	(32 127)	(107 542)

Za okres	2008			2007		
	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Razem
<i>w tys. zł</i>						
Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych	2 660	513	3 173	599	(1)	598
Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości	(54 249)	(89 464)	(143 713)	130 947	(47 834)	83 113
Zysk brutto	504 776	293 178	797 954	719 463	290 561	1 010 024
Podatek dochodowy			(152 290)			(201 856)
Zysk netto			645 664			808 168

Stan na dzień	31.12.2008			31.12.2007		
Aktywa, w tym:	35 359 673	5 885 698	41 245 371	33 130 604	4 877 757	38 008 361
<i>aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży</i>	35 267	-	35 267	12 645	-	12 645
Pasywa	33 398 626	7 846 745	41 245 371	30 564 575	7 443 786	38 008 361

4. Wynik z tytułu odsetek

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze od:		
Banku Centralnego	65 158	40 251
lokat w bankach	322 685	338 853
kredytów, pożyczek i innych należności, z tego:	1 381 445	1 094 843
<i>sektora finansowego</i>	35 188	36 326
<i>sektora niefinansowego</i>	1 346 257	1 058 517
dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	364 035	386 655
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	108 291	75 590
	2 241 614	1 936 192

Koszty odsetek i podobne koszty od:

operacji z Bankiem Centralnym	-	(100)
depozytów banków	(74 538)	(127 233)
depozytów sektora finansowego (oprócz banków)	(148 811)	(108 509)
depozytów sektora niefinansowego	(695 675)	(523 827)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(7 627)	(6 484)
	(926 651)	(766 153)
	1 314 963	1 170 039

Przychody odsetkowe za 2008 rok zawierają odsetki od kredytów, dla których rozpoznano utratę wartości w kwocie 17 152 tys. zł (za 2007 rok: 18 362 tys. zł).

5. Wynik z tytułu prowizji

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych	216 640	294 836
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	166 934	189 491
z tytułu realizacji zleceń płatniczych	130 510	133 248

w tys. zł	2008	2007
z tytułu usług powierniczych	78 266	97 621
z tytułu zarządzania środkami finansowymi	35 106	34 785
z tytułu gwarancyjnych zobowiązań pozabilansowych	14 440	18 309
z tytułu zobowiązań pozabilansowych o charakterze finansowym	6 733	7 855
inne	16 160	18 811
	664 789	794 956
Koszty opłat i prowizji		
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	(53 106)	(76 565)
z tytułu opłat KDPW	(8 252)	(10 271)
z tytułu opłat brokerskich	(5 279)	(10 080)
Inne	(6 345)	(3 791)
	(72 982)	(100 707)
	591 807	694 249

Wynik z tytułu prowizji za 2008 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych nie wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w kwocie 177 548 tys. zł (za 2007 rok: 200 239 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 53 106 tys. zł (za 2007 rok: 76 565 tys. zł).

6. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend za 2008 rok w kwocie 66 216 tys. zł (za 2007 rok: 27 222 tys. zł) dotyczą inwestycji kapitałowych Banku. Ogólna kwota przychodów z tytułu dywidend obejmuje dywidendy otrzymane od jednostek zależnych Banku: Domu Maklerskiego Banku Handlowego S.A. - kwota 17 343 tys. zł (w 2007 roku: 22 282 tys. zł), Handlowy Leasing Sp. z o.o. - kwota 37 126 tys. zł oraz Banku Rozwoju Cukrownictwa S.A. - kwota 419 tys. zł (w 2007 roku: 933 tys. zł). Pozostała kwota dywidend dotyczy otrzymanych wypłat od jednostek z mniejszościowym udziałem kapitałowym Banku.

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

w tys. zł	2008	2007
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		
z instrumentów dłużnych	42 347	42 506
z instrumentów kapitałowych	13 500	-
z instrumentów pochodnych, z tego:	(62 133)	46 388
na stopę procentową	(62 182)	41 504
kapitałowe	-	4 687
towarowe	49	197
	(6 286)	88 894

Wynik z pozycji wymiany

z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych	16 639	406 829
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)	267 838	(78 889)
	284 477	327 940
	278 191	416 834

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji zawiera odpisy dotyczące korekty wyceny z tytułu podwyższonego ryzyka kredytowego kontrahenta na niezapadłe transakcje związane z instrumentami pochodnymi w kwocie 233 497 tys. zł oraz na transakcje zapadłe w kwocie 27 542 tys. zł (za 2007 rok: 10 806 tys. zł).

Korekta została wyznaczona poprzez analizę sytuacji finansowej poszczególnych klientów oraz ocenę ich potrzeb w zakresie stosowania instrumentów pochodnych. Istnieje niepewność co do wysokości przyszłych rozliczeń z tytułu powyższych transakcji pochodnych, a poziom rzeczywistych strat zależy od dalszych zmian kursów walut oraz sytuacji finansowej kontrahentów.

Wynik na instrumentach dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego.

Wynik na instrumentach pochodnych zawiera wynik netto na obrocie swap'ami na stopy procentowe, opcjami, futures'ami i innymi instrumentami pochodnymi.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i pasywów denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, swap i opcje.

8. Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zrealizowane zyski z instrumentów dłużnych dostępnych do sprzedaży	57 312	34 398
Zrealizowane straty z instrumentów dłużnych dostępnych do sprzedaży	(128)	(4 312)
	57 184	30 086

9. Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zrealizowane zyski z instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży	-	10 454

10. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
<i>Pozostałe przychody operacyjne</i>		
Przychody z tytułu przetwarzania danych na rzecz jednostek powiązanych	63 700	61 616
Przychody dotyczące rozwiązania rezerwy na karę nałożoną przez UOKiK z tytułu opłat interchange	10 228	-
Przychody z windykacji należności	7 477	-
Pozostałe przychody dotyczące akcji przyznanych przez VISA Inc.	3 803	-
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych	3 680	11 789
Przychody dotyczące nieruchomości stanowiących inwestycje	2 922	156
Przychody z rozliczenia nieodpłatnie otrzymanego prawa wieczystego użytkowania gruntów	-	758
Pozostałe	25 630	22 796
	117 440	97 115

w tys. zł	2008	2007
Pozostałe koszty operacyjne		
Koszty postępowania ugodowego i windykacji	(10 287)	(5 214)
Koszty dotyczące nieruchomości stanowiących inwestycje	(1 924)	(3 317)
Koszty dotyczące rezerwy na karę nałożoną przez UOKiK z tytułu opłat interchange	-	(10 228)
Pozostałe	(19 336)	(15 824)
	(31 547)	(34 583)
	85 893	62 532

11. Koszty działania banku i koszty ogólnego zarządu

w tys. zł	2008	2007
Koszty pracownicze		
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:	(572 507)	(542 467)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi	(15 363)	(14 411)
Premie i nagrody, w tym:	(100 703)	(140 980)
pracownicze świadczenia kapitałowe	4 901	10 261
nagrody za wieloletnią pracę	18 795	(9 313)
	(673 210)	(683 447)
Koszty ogólnoadministracyjne		
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego	(158 814)	(179 858)
Koszty usług doradczych, audytorskich, konsultacyjnych oraz innych usług zewnętrznych	(146 610)	(140 486)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości	(113 991)	(108 313)
Koszty transakcyjne	(62 278)	(64 952)
Reklama i marketing	(62 263)	(72 496)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii	(30 771)	(28 219)
Koszty szkoleń i edukacji	(14 844)	(13 907)
Koszty nadzoru bankowego	(7 763)	-
Pozostałe koszty	(90 498)	(85 883)
	(687 832)	(694 114)
	(1 361 042)	(1 377 561)

Koszty pracownicze za 2008 rok zawierają koszty z tytułu wynagrodzeń i nagród obecnych i byłych członków Zarządu Banku w wysokości 14 219 tys. zł (w 2007 roku: 13 512 tys. zł).

12. Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych

w tys. zł	2008	2007
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	(76 570)	(86 843)
Amortyzacja wartości niematerialnych	(18 148)	(20 699)
	(94 718)	(107 542)

13. Wynik z tytułu zbycia aktywów trwałych

w tys. zł	2008	2007
Zyski		
z tytułu innych rzeczowych aktywów trwałych	3 491	1 836
z inwestycji w jednostki zależne	-	177
	3 491	2 013
Straty		
z tytułu innych rzeczowych aktywów trwałych	(318)	(278)
z tytułu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży *	-	(1 137)
	(318)	(1 415)
	3 173	598

*dotyczy aktywów trwałych zakwalifikowanych na dzień 31 grudnia 2006 roku jako przeznaczone do sprzedaży i zbytych w prezentowanych okresach (patrz nota 28).

14. Zmiana stanu odpisów (netto) na utratę wartości**Odpisy (netto) na utratę wartości aktywów finansowych**

w tys. zł	2008	2007
Utworzenie odpisu na utratę wartości		
inwestycji kapitałowych	(6 156)	(15 008)
kredytów i pożyczek wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(411 465)	(350 054)
inne	(20 499)	(19 609)
	(438 120)	(384 671)
Odwrocenie odpisu na utratę wartości		
inwestycji kapitałowych	3 315	33 082
kredytów i pożyczek wycenianych według zamortyzowanego kosztu	284 888	419 232
inne	1 150	1 360
	289 353	453 674
	(148 767)	69 003

Różnica wartości rezerw na zobowiązania pozabilansowe

w tys. zł	2008	2007
Odpisy na rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(36 574)	(60 353)
Rozwiązanie rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	41 628	74 463
	5 054	14 110
Utrata wartości netto	(143 713)	83 113

Odpisy (netto) na utratę wartości aktywów finansowych za 2008 rok zawierają rezerwę kredytową na należności z tytułu zapadłych transakcji związanych z instrumentami pochodnymi w kwocie (netto) 2 197 tys. zł.

15. Podatek dochodowy**Ujęty w rachunku zysków i strat**

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Bieżący podatek		
Bieżący rok	(116 174)	(298 313)
Korekty z lat ubiegłych	(1 304)	8 857
	(117 478)	(289 456)
Podatek odroczony		
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych	(34 513)	87 952
Zmiana stanu należności od budżetu z tytułu przysługujących odliczeń podatku	(299)	(352)
	(34 812)	87 600
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat	(152 290)	(201 856)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Zysk brutto	797 954	1 010 024
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)	(151 611)	(191 905)
Koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodu	(8 269)	(16 765)
Przychody podlegające opodatkowaniu nie ujęte w wyniku finansowym	(370)	(307)
Przychody nie podlegające opodatkowaniu	10 428	5 172
Pozostałe	(2 468)	1 949
Ogółem obciążenie wyniku	(152 290)	(201 856)
Efektywna stawka podatkowa	19,09%	19,99%

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2008 roku związany jest z dłużnymi i kapitałowymi instrumentami dostępnymi do sprzedaży i wynosi 33 721 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 42 797 tys. zł).

16. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2008 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 4,94 zł (31 grudnia 2007 roku: 6,19 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2008 roku oparte było na zysku przypadającym na zwykłych akcjonariuszy w kwocie 645 664 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 808 168 tys. zł) oraz średniej ważonej ilości akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2008 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2007 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozważających potencjalnych akcji zwykłych.

17. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Środki pieniężne w kasie	509 841	395 549
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	3 021 136	2 925 954
	3 530 977	3 321 503

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, której deklarowana wysokość na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosiła 1 021 738 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 869 304 tys. zł). Rezerwa obowiązkowa może być wykorzystywana przez Bank pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu</i>		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
podmioty finansowe	3 185	50 771
podmioty niefinansowe	-	70 847
Skarb Państwa	1 219 013	916 555
Pozostałe dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez:		
banki	26 065	85 883
	1 248 263	1 124 056
z tego:		
notowane na giełdzie	721 127	915 891
nienotowane na giełdzie	527 136	208 165
Instrumenty kapitałowe przeznaczone do obrotu	28 000	-
z tego:		
notowane na giełdzie	-	-
nienotowane na giełdzie	28 000	-
Instrumenty pochodne	6 608 273	4 008 209
	7 884 536	5 132 265

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (wg zapadalności)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
do 1 miesiąca	501 071	4 598
od 1 do 3 miesięcy	15 318	108 804
od 3 do 12 miesięcy	343 729	88 516
od 1 do 5 lat	314 089	250 381
powyżej 5 lat	74 056	671 757
	1 248 263	1 124 056

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	-	34 932
Instrumenty pochodne	6 888 344	4 338 214
	6 888 344	4 373 146

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa z tytułu transakcji instrumentami pochodnymi zawierają odpisy dotyczące korekty wyceny z tytułu podwyższonego ryzyka kredytowego kontrahenta na niezapadłe transakcje.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz 31 grudnia 2007 roku Bank nie posiadał aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2008 roku

w tys. zł

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartości godziwe	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
<i>Instrumenty stopy procentowej</i>	15 397 280	128 738 945	81 870 532	27 995 099	254 001 856	3 240 873	3 526 662
- FRA - kupno	1 335 000	43 459 500	10 000 000	-	54 794 500	997	200 586
- FRA - sprzedaż	480 000	47 479 500	13 900 000	-	61 859 500	234 294	2 939
- swapy odsetkowe (IRS)	12 426 692	35 567 485	53 240 564	25 541 633	126 776 374	2 661 595	2 835 139
- swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	533 340	847 374	3 229 968	2 286 570	6 897 252	340 743	480 131
- opcje na stopę procentową zakupione	-	50 000	750 000	83 448	883 448	3 128	-
- opcje na stopę procentową sprzedane	-	50 000	750 000	83 448	883 448	-	3 128
- kontrakty futures – kupno*	38 951	-	-	-	38 951	116	-
- kontrakty futures – sprzedaż*	583 297	1 285 086	-	-	1 868 383	-	4 739
<i>Instrumenty walutowe</i>	20 485 768	23 588 551	6 948 407	727 190	51 749 916	3 357 190	3 352 109
- FX forward	5 988 519	5 652 621	1 103 951	360 252	13 105 343	1 658 404	321 564
- FX swap	5 868 193	3 889 206	52 359	-	9 809 758	240 630	1 339 865
- opcje walutowe zakupione	4 341 401	7 089 743	2 957 678	173 774	14 562 596	1 457 958	186
- opcje walutowe sprzedane	4 287 655	6 956 981	2 834 419	193 164	14 272 219	198	1 690 494
<i>Transakcje na papierach wartościowych</i>	274 615	98 000	22 885	-	395 500	1 380	743
- opcje na akcje zakupione	-	49 000	11 443	-	60 443	719	-
- opcje na akcje sprzedane	-	49 000	11 442	-	60 442	-	719
- papiery wartościowe zakupione do otrzymania	90 728	-	-	-	90 728	192	-
- papiery wartościowe sprzedane do wydania	183 887	-	-	-	183 887	469	24
<i>Transakcje związane z towarami</i>	23 268	19 144	-	-	42 412	8 830	8 830
- swap	8 814	10 540	-	-	19 354	6 003	6 003
- opcje kupione	7 227	4 302	-	-	11 529	2 827	-
- opcje sprzedane	7 227	4 302	-	-	11 529	-	2 827
<i>Instrumenty pochodne ogółem</i>	36 180 931	152 444 640	88 841 824	28 722 289	306 189 684	6 608 273	6 888 344

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2007 roku

w tys. zł

	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartości godziwe	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Pasywa
Instrumenty stopy procentowej	12 975 579	190 584 210	208 960 554	52 547 416	465 067 759	2 841 706	3 152 736
- FRA - kupno	-	67 438 340	23 621 000	-	91 059 340	160 812	24 143
- FRA - sprzedaż	-	66 632 380	27 250 000	-	93 882 380	14 063	188 464
- swapy odsetkowe (IRS)	12 110 230	52 631 300	156 068 847	48 747 574	269 557 951	2 336 848	2 535 774
- swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	183 183	1 462 465	1 803 170	2 299 842	5 748 660	319 326	396 239
- opcje na stopę procentową zakupione	-	100 000	50 000	750 000	900 000	6 412	-
- opcje na stopę procentową sprzedane	-	100 000	50 000	750 000	900 000	-	6 417
- kontrakty futures – kupno*	95 537	1 876 835	-	-	1 972 372	4 225	1 518
- kontrakty futures – sprzedaż*	586 629	342 890	117 537	-	1 047 056	20	181
Instrumenty walutowe	33 244 381	22 548 321	5 174 028	613 228	61 579 958	1 152 436	1 172 230
- FX forward	6 127 526	5 576 040	542 844	302 814	12 549 224	195 399	420 746
- FX swap	15 478 832	5 751 616	197 539	-	21 427 987	626 750	423 692
- opcje walutowe zakupione	5 739 636	5 548 032	2 183 571	146 884	13 618 123	312 749	17 537
- opcje walutowe sprzedane	5 898 387	5 672 633	2 250 074	163 530	13 984 624	17 538	310 255
Transakcje na papierach wartościowych	140 306	1 404	102 806	-	244 516	8 025	7 206
- opcje na akcje zakupione	-	702	51 403	-	52 105	3 720	3 311
- opcje na akcje sprzedane	-	702	51 403	-	52 105	3 311	3 720
- papiery wartościowe zakupione do otrzymania	93 589	-	-	-	93 589	504	75
- papiery wartościowe sprzedane do wydania	46 717	-	-	-	46 717	490	100
Transakcje związane z towarami	-	43 260	32 164	-	75 424	6 042	6 042
- swap	-	12 882	13 208	-	26 090	2 873	2 873
- opcje kupione	-	15 189	9 478	-	24 667	3 169	-
- opcje sprzedane	-	15 189	9 478	-	24 667	-	3 169
Instrumenty pochodne ogółem	46 360 266	213 177 195	214 269 552	53 160 644	526 967 657	4 008 209	4 338 214

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

Kontrakty walutowe

Tabela poniżej podsumowuje, w podziale na główne waluty, umowne wartości kontraktów forward, swap oraz opcji, wraz ze szczegółami dotyczącymi umownych kursów wymiany i okresem pozostałym do terminu zapadalności danego kontraktu. Wartości w walucie obcej są przeliczane po kursach obowiązujących na dzień bilansowy.

w tys. zł	Średnie ważone umowne kursy walutowe		Wartość nominalna	
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2007
Euro – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	3,5217	3,7729	8 283 738	9 510 016
Od 3 miesięcy do 1 roku	3,4537	3,7351	10 498 827	8 756 471
Powyżej 1 roku	3,4838	3,7478	4 067 164	2 172 671
Euro – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	3,5309	3,7110	7 754 562	12 190 066
Od 3 miesięcy do 1 roku	3,4643	3,6762	9 731 510	7 780 681
Powyżej 1 roku	3,4859	3,7279	3 207 250	1 853 468
Dolary amerykańskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	2,7797	2,5844	2 807 349	6 272 420
Od 3 miesięcy do 1 roku	2,6241	2,7148	2 781 861	3 132 427
Powyżej 1 roku	2,7866	2,7516	763 665	1 144 284
Dolary amerykańskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	2,6748	2,5587	3 116 061	8 065 961
Od 3 miesięcy do 1 roku	2,5721	2,7710	2 465 124	3 359 748
Powyżej 1 roku	2,8489	2,7376	687 191	922 329
Franki szwajcarskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	2,7875	2,1985	137 325	6 484
Franki szwajcarskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	2,7895	2,1564	269 775	18 178
Funty brytyjskie – kupione				
Poniżej 3 miesięcy	4,4775	5,4832	226 298	64 519
Od 3 miesięcy do 1 roku	4,3527	5,5551	241 882	86 060
Powyżej 1 roku	4,6193	5,7650	93 371	26 292
Funty brytyjskie – sprzedane				
Poniżej 3 miesięcy	4,4585	5,2544	183 823	45 498
Od 3 miesięcy do 1 roku	4,5976	5,7292	203 111	43 385
Powyżej 1 roku	4,5342	5,7650	61 562	26 292

19. Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
banki centralne	2 383 387	377 428
podmioty niefinansowe	21 929	88 135
Skarb Państwa	8 409 512	6 002 075
	10 814 828	6 467 638
z tego:		
notowane na giełdzie	7 081 278	5 933 705
nienotowane na giełdzie	3 733 550	533 933

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (wg zapadalności)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
do 1 miesiąca	2 460 631	4 994
od 1 do 3 miesięcy	395 668	-
od 3 do 12 miesięcy	926 086	602 493
od 1 do 5 lat	3 653 999	2 761 921
powyżej 5 lat	3 378 444	3 098 230
	10 814 828	6 467 638

W ogólnej kwocie dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży wykazane są obligacje Narodowego Banku Polskiego o wartości nominalnej 366 665 tys. zł nabyte w dniu 28 lutego 2002 roku w ramach emisji przeznaczonej dla banków w związku z obniżeniem stóp rezerwy obowiązkowej utrzymywanej przez banki w NBP. Posiadany pakiet obligacji NBP obejmuje obligacje na okaziciela, które oprocentowane są według stopy procentowej ustalonej na podstawie rentowności 52-tygodniowych bonów skarbowych.

Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	6 467 638	8 247 313
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	40 634 297	113 732 927
aktualizacji wyceny	46 233	-
różnic kursowych	325 556	-
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	112 920	95 641
Zmniejszenia (z tytułu)		
sprzedaży	(36 735 113)	(115 121 563)
aktualizacji wyceny	-	(116 619)
różnic kursowych	-	(306 985)
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	(36 703)	(63 076)
Stan na dzień 31 grudnia	10 814 828	6 467 638

20. Inwestycje kapitałowe

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Akcje i udziały w jednostkach zależnych	341 811	340 392
Akcje i udziały w innych jednostkach	42 895	55 718
Utrata wartości	(93 321)	(93 789)
	291 385	302 321
<i>z tego:</i>		
notowane na giełdzie	4 986	-
nienotowane na giełdzie	286 399	302 321

Zmiana stanu inwestycji kapitałowych przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2007	265 889	34 645	300 534
Zwiększenia (z tytułu):			
nabycia	-	2 909	2 909
aktualizacji wyceny	33 082	-	33 082
Zmniejszenia (z tytułu)			
sprzedaży	-	(14 046)	(14 046)
aktualizacji wyceny	(15 008)	(2 909)	(17 917)
różnic kursowych	(2 241)	-	(2 241)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	281 722	20 599	302 321

<i>w tys. zł</i>	Jednostki zależne	Inne jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2008	281 722	20 599	302 321
Zwiększenia (z tytułu):			
nabycia	-	3 803	3 803
aktualizacji wyceny	3 315	1 183	4 498
różnic kursowych	5 582	-	5 582
Zmniejszenia (z tytułu)			
aktualizacji wyceny	(6 155)	-	(6 155)
rozliczenia z tytułu dopłat	(4 164)	-	(4 164)
inne	-	(14 500)	(14 500)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	280 300	11 085	291 385

**Informacje finansowe dotyczące jednostek podporządkowanych
31.12.2008**

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	120 000	1 556 142	1 377 311	178 830	107 684	5 555
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	70 950	458 339	366 183	92 156	102 554	9 715
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	9 443	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
BANK ROZWOJU CUKROWNICTWA S.A.*	Poznań	Bankowość	Jednostka zależna	100,00	40 255	40 442	459	39 983	1 948	769
HANDLOWY- INVESTMENTS S.A. ^{1/}	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	28 621	28 625	436	28 189	901	(6 007)
HANDLOWY - INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	80,97	7 124	7 125	194	6 930	176	(1 587)
HANDLOWY INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{2/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	3 907	16 762	4 358	12 403	2 605	1 568

280 300

*W dniu 2 marca 2009 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku Rozwoju Cukrownictwa S.A. z siedzibą w Poznaniu („BRC”) podjęło uchwałę o rozwiązaniu Spółki i postawieniu jej w stan dobrowolnej likwidacji. Rozpoczęcie likwidacji BRC uzależnione jest od zatwierdzenia programu dobrowolnej likwidacji Spółki przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Investments S.A

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY - INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	19,03	1 663	7 125	194	6 930	176	(1 587)

2/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Inwestycje Sp. z o.o.

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	3 125	1 556 142	1 377 311	178 830	107 684	5 555

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek.

**Informacje finansowe dotyczące jednostek podporządkowanych
31.12.2007**

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	120 000	1 133 298	921 290	212 008	73 320	13 812
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100,00	70 950	437 956	338 173	99 783	92 617	18 851
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100,00	9 443	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
BANK ROZWOJU CUKROWNICTWA S.A.	Poznań	Bankowość	Jednostka zależna	100,00	40 255	40 084	450	39 634	1 563	466
HANDLOWY- INVESTMENTS S.A. ^{1/}	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	25 570	28 735	86	28 649	39 813	33 592
HANDLOWY - INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	80,97	7 434	7 513	238	7 275	106	(249)
HANDLOWY INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{2/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100,00	8 070	19 102	7 342	11 760	1 374	925

281 722

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek, z wyjątkiem Handlowy Investments S.A., Handlowy Investments II S.a.r.l. i PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji.

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Investments S.A

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY - INVESTMENTS II S.a.r.l.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	19,03	1 428	7 513	238	7 275	106	(249)

2/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy Inwestycje Sp. z o.o.

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów / akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	3 125	1 133 298	921 290	212 008	73 320	13 812

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek, z wyjątkiem Handlowy Investments S.A., Handlowy Investments II S.a.r.l. i PPH Spomasz Sp. z o.o. w likwidacji.

21. Kredyty, pożyczki i inne należności***Kredyty, pożyczki i inne należności (wg struktury rodzajowej)***

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>		
rachunki bieżące w bankach	76 499	419 944
kredyty, lokaty i pożyczki, w tym:	2 941 513	8 480 239
<i>lokaty w bankach</i>	1 917 991	7 394 904
skupione wierzytelności	15 152	24 311
zrealizowane gwarancje i poręczenia	249	205
należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	877 484	57 097
inne należności	2 764	5 248
	3 913 661	8 987 044
odpisy z tytułu utraty wartości	(77 627)	(76 488)
	3 836 034	8 910 556
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora niefinansowego</i>		
kredyty i pożyczki	13 576 369	12 392 630
skupione wierzytelności	241 156	282 773
zrealizowane gwarancje i poręczenia	41 502	45 472
inne należności	6 908	4 663
	13 865 935	12 725 538
odpisy z tytułu utraty wartości	(1 379 755)	(1 327 089)
	12 486 180	11 398 449
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności</i>	16 322 214	20 309 005

Kredyty, pożyczki i inne należności brutto (wg zapadalności)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>		
<i>- od banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>		
do 1 miesiąca	1 323 936	3 029 103
od 1 do 3 miesięcy	712 457	2 299 204
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	994 839	2 133 997
od 1 do 5 lat	12 517	760 401
powyżej 5 lat	-	45 701
	3 043 749	8 268 406
<i>- od pozostałych instytucji finansowych</i>		
do 1 miesiąca	515 931	553 990
od 1 do 3 miesięcy	25 000	5 147
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	69 172	98 744
od 1 do 5 lat	245 000	48 582
powyżej 5 lat	14 809	12 175
	869 912	718 638
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora finansowego</i>	3 913 661	8 987 044

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Kredyty, pożyczki i inne należności od sektora niefinansowego		
do 1 miesiąca	8 040 874	7 506 954
od 1 do 3 miesięcy	774 773	679 764
od 3 do 12 miesięcy	1 217 629	1 208 487
od 1 do 5 lat	3 326 999	2 992 803
powyżej 5 lat	505 660	337 530
	13 865 935	12 725 538
Kredyty, pożyczki i inne należności brutto	17 779 596	21 712 582

Bank nie działa jako strona finansująca (leasingodawca) w zakresie leasingu finansowego.

22. Utrata wartości kredytów, pożyczek i innych należności

Zmiana stanu utraty wartości kredytów, pożyczek i innych należności przedstawia się następująco:

w tys. zł	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	1 403 577	1 585 212
Z czego dotyczy:		
Należności od banków	1 886	9 572
Należności od pozostałych klientów sektora finansowego i niefinansowego	1 401 691	1 575 640
Zmiany stanu odpisów z tytułu utraty wartości:	53 805	(181 635)
Utworzenie odpisów w okresie	411 465	350 054
Spisane należności w ciężar odpisów	(102 634)	(173 569)
Rozwiązanie odpisów w okresie	(284 888)	(419 232)
Inne	29 862	61 112
Stan na dzień 31 grudnia	1 457 382	1 403 577
Z czego dotyczy:		
Należności od banków	4 041	1 886
Należności od pozostałych klientów sektora finansowego i niefinansowego	1 453 341	1 401 691

Na bilans zamknięcia utraty wartości rozpoznanej na należności od klientów składały się następujące kategorie:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Utrata wartości oceniana portfelowo	366 017	361 517
Utrata wartości oceniana indywidualnie	1 020 461	993 062
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty (IBNR)	70 904	48 998

23. Rzeczowe aktywa trwałe**Nieruchomości i wyposażenie**

w tys. zł

	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2007	736 619	60 417	663 759	21 487	1 482 282
<i>Zwiększenia:</i>					
Zakupy	1 556	-	26 937	46 431	74 924
Inne zwiększenia	-	-	7 135	-	7 135
<i>Zmniejszenia:</i>					
Zbycia	(179)	(14 084)	(3 851)	-	(18 114)
Likwidacja	(5 982)	-	(106 480)	-	(112 462)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje	(12 404)	-	(60)	(18 144)	(30 608)
Inne zmniejszenia	(13)	(56)	(462)	-	(531)
Reklasyfikacje	13 643	19 344	7 952	(43 374)	(2 435)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	733 240	65 621	594 930	6 400	1 400 191
Stan na dzień 1 stycznia 2008	733 240	65 621	594 930	6 400	1 400 191
<i>Zwiększenia:</i>					
Zakupy	1 383	-	13 380	38 978	53 741
Inne zwiększenia	-	-	3 666	-	3 666
<i>Zmniejszenia:</i>					
Zbycia	(105)	(20 147)	(10 697)	-	(30 949)
Likwidacja	(588)	-	(47 904)	-	(48 492)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje/aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(36 677)	-	(354)	-	(37 031)
Inne zmniejszenia	-	(97)	(3 757)	(1 603)	(5 457)
Reklasyfikacje	15 042	3 147	8 630	(30 244)	(3 425)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	712 295	48 524	557 894	13 531	1 332 244
Amortyzacja (Umorzenie)					
Stan na dzień 1 stycznia 2007	252 255	26 468	586 464	-	865 187
<i>Zwiększenia:</i>					
Koszty umorzenia za okres	31 901	12 386	42 555	-	86 842
Inne zwiększenia	-	-	3 553	-	3 553
<i>Zmniejszenia:</i>					
Zbycia	(179)	(11 493)	(3 832)	-	(15 504)
Likwidacja	(5 391)	-	(106 061)	-	(111 452)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje	(4 005)	-	(11)	-	(4 016)
Inne zmniejszenia	(13)	(20)	(446)	-	(479)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	274 568	27 341	522 222	-	824 131
Stan na dzień 1 stycznia 2008	274 568	27 341	522 222	-	824 131
<i>Zwiększenia:</i>					
Koszty umorzenia za okres	29 342	9 085	38 143	-	76 570
Inne zwiększenia	-	-	1 122	-	1 122
<i>Zmniejszenia:</i>					
Zbycia	(58)	(15 928)	(10 526)	-	(26 512)
Likwidacja	(107)	-	(47 863)	-	(47 970)
Zaklasyfikowanie do nieruchomości stanowiących inwestycje/aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(12 913)	-	(251)	-	(13 164)
Inne zmniejszenia	-	(73)	(3 752)	-	(3 825)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	290 832	20 425	499 095	-	810 352

w tys. zł

	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2007	484 364	33 949	77 295	21 487	617 095
Na dzień 31 grudnia 2007	458 672	38 280	72 708	6 400	576 060
Na dzień 1 stycznia 2008	458 672	38 280	72 708	6 400	576 060
Na dzień 31 grudnia 2008	421 463	28 099	58 799	13 531	521 892

Nieruchomości stanowiące inwestycje

w tys. zł

	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	25 028	9 386
<i>Zwiększenia:</i>		
Przekwalifikowanie z nieruchomości bankowych	164	26 592
<i>Zmniejszenia:</i>		
Zbycia	(6 884)	(920)
Zaklasyfikowanie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-	(8 466)
Aktualizacja wyceny	-	(1 564)
Stan na dzień 31 grudnia	18 308	25 028

24. Wartości niematerialne

w tys. zł

	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramo- wanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	1 245 976	740	225 000	18 242	354	1 490 312
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	-	-	8 144	-	10 545	18 689
<i>Zmniejszenia:</i>						
Reklasyfikacje	-	-	5 468	-	(5 530)	(62)
Stan na dzień 31 grudnia 2007	1 245 976	740	238 612	18 242	5 369	1 508 939
Stan na dzień 1 stycznia 2008	1 245 976	740	238 612	18 242	5 369	1 508 939
<i>Zwiększenia:</i>						
Zakupy	-	-	8 440	-	7 104	15 544
<i>Zmniejszenia:</i>						
Reklasyfikacje	-	-	8 174	-	(8 838)	(664)
Inne zmniejszenia	-	-	(7 283)	-	-	(7 283)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	1 245 976	740	247 943	18 242	3 635	1 516 536
Amortyzacja (Umorzenie)						
Stan na dzień 1 stycznia 2007	-	740	192 992	11 697	-	205 429
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	-	-	17 940	2 759	-	20 699
Stan na dzień 31 grudnia 2007	-	740	210 932	14 456	-	226 128
Stan na dzień 1 stycznia 2008	-	740	210 932	14 456	-	226 128
<i>Zwiększenia:</i>						
Koszty umorzenia za okres	-	-	16 451	1 697	-	18 148

w tys. zł

	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
<i>Zmniejszenia:</i>						
Inne zmniejszenia	-	-	(7 287)	-	-	(7 287)
Stan na dzień 31 grudnia 2008	-	740	220 096	16 153	-	236 989

Wartość bilansowa

Na dzień 1 stycznia 2007	1 245 976	-	32 008	6 545	354	1 284 883
Na dzień 31 grudnia 2007	1 245 976	-	27 680	3 786	5 369	1 282 811
Na dzień 1 stycznia 2008	1 245 976	-	27 680	3 786	5 369	1 282 811
Na dzień 31 grudnia 2008	1 245 976	-	27 847	2 089	3 635	1 279 547

Na dzień 31 grudnia 2008 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

25. Test utraty wartości dla wartości firmy

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Korporacyjnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. W obu przypadkach przyporządkowana wartość firmy jest znacząca w porównaniu z łączną wartością bilansową wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

w tys. zł

Sektor Bankowości Korporacyjnej	851 944
Sektor Bankowości Detalicznej	394 032
	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Banku odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku. Plan podlega okresowej aktualizacji.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową odpowiadającą wymaganej stopie zwrotu, oszacowanej na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii na ryzyko oraz krzywych rentowności obligacji skarbowych. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2008 roku wyniosła 12,4% (w 2007 roku: 14,0%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2008 roku wynosi 2,5 p.p.

Zastosowane stopy wzrostu nie przewyższają długoterminowych średnich stóp wzrostu właściwych dla sektorów Bankowości Korporacyjnej oraz Detalicznej w Polsce.

Zarząd Banku uważa, iż uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

26. Aktywa i zobowiązania z tytułu podatku dochodowego

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Aktywa z tytułu podatku dochodowego*		
Bieżące	655	-
Odroczone	324 908	368 497
	325 563	368 497
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego*		
Bieżące	-	93 351

*Rezerwa i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w bilansie łącznie.

Dodatnie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywa i rezerwy z tytułu podatku dochodowego

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Odsetki naliczone i inne koszty	8 826	13 294
Rezerwy na kredyty	103 215	91 538
Niezrealizowana premia	19 258	12 389
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	648 860	532 562
Ujemna wycena papierów wartościowych	2 524	4 215
Przychody pobrane z góry	23 394	29 315
Wycena udziałów	7 444	7 444
Prowizje	5 878	5 333
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	33 721	42 797
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	69 399	156 767
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	48 657	61 838
Pozostałe	18 328	19 980
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	989 504	977 472

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Odsetki naliczone (przychód)	64 080	71 180
Niezrealizowana premia od opcji	212	475
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	554 045	482 766
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	2 940	319
Przychody do otrzymania	9 046	20 422
Dodatnia wycena papierów wartościowych	6 005	3 719
Ulga inwestycyjna	19 835	21 706
Pozostałe	8 433	8 388
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	664 596	608 975

Zmiany różnic przejściowych w ciągu okresu

w tys. zł

	Saldo na 1 stycznia 2007	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2007
Odsetki naliczone i inne koszty	15 368	(2 074)	-	13 294
Rezerwy na kredyty	106 118	(14 580)	-	91 538
Rezerwy na pożyczki podporządkowane	547	(547)	-	-
Niezrealizowana premia	7 346	5 043	-	12 389
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	637 696	(105 134)	-	532 562
Ujemna wycena papierów wartościowych	683	3 532	-	4 215
Przychody pobrane z góry	26 339	2 976	-	29 315
Wycena udziałów	6 891	553	-	7 444
Prowizje	5 666	(333)	-	5 333
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19 118	-	23 679	42 797
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	74 258	82 509	-	156 767
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	53 707	8 131	-	61 838
Pozostałe	21 900	(1 920)	-	19 980
	975 637	(21 844)	23 679	977 472

w tys. zł

	Saldo na 1 stycznia 2007	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Saldo na 31 grudnia 2007
Odsetki naliczone (przychód)	63 509	7 671	71 180
Niezrealizowana premia od opcji	133	342	475
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	618 827	(136 061)	482 766
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	910	(591)	319
Przychody do otrzymania	6 124	14 298	20 422
Dodatnia wycena papierów wartościowych	428	3 291	3 719
Ulga inwestycyjna	22 377	(671)	21 706
Pozostałe	6 464	1 924	8 388
	718 772	(109 797)	608 975

w tys. zł

	Saldo na 1 stycznia 2008	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2008
Odsetki naliczone i inne koszty	13 294	(4 468)	-	8 826
Rezerwy na kredyty	91 538	11 677	-	103 215
Niezrealizowana premia	12 389	6 869	-	19 258
Niezrealizowane koszty wyceny instrumentów finansowych	532 562	116 298	-	648 860
Ujemna wycena papierów wartościowych	4 215	(1 691)	-	2 524
Przychody pobrane z góry	29 315	(5 921)	-	23 394
Wycena udziałów	7 444	-	-	7 444
Prowizje	5 333	545	-	5 878
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	42 797	-	(9 076)	33 721
Niezrealizowane koszty dotyczące niesymetrycznych transakcji	156 767	(87 368)	-	69 399
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zapłacenia	61 838	(13 181)	-	48 657
Pozostałe	19 980	(1 652)	-	18 328
	977 472	21 108	(9 076)	989 504

w tys. zł	Saldo na 1 stycznia 2008	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Saldo na 31 grudnia 2008
Odsetki naliczone (przychód)	71 180	(7 100)	64 080
Niezrealizowana premia od opcji	475	(263)	212
Niezrealizowane przychody z tytułu wyceny instrumentów finansowych	482 766	71 279	554 045
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	319	2 621	2 940
Przychody do otrzymania	20 422	(11 376)	9 046
Dodatnia wycena papierów wartościowych	3 719	2 286	6 005
Ulga inwestycyjna	21 706	(1 871)	19 835
Pozostałe	8 388	45	8 433
	608 975	55 621	664 596

27. Inne aktywa

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Rozrachunki międzybankowe	970	23 321
Przychody do otrzymania	50 879	60 417
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	25 041	29 405
Dłużnicy różni	129 698	81 310
Rozliczenia międzyokresowe	14 238	16 107
Pozostałe aktywa	28	28
	220 854	210 588

28. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży obejmują nieruchomości własne Banku o łącznej wartości 35 267 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 12 645 tys. zł), które spełniając kryteria określone MSSF 5 zostały przekwalifikowane do tej grupy aktywów z rzeczowego majątku trwałego.

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży przedstawia się następująco:

w tys. zł	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	12 645	12 539
<i>Zwiększenia:</i>		
Przekwalifikowanie z nieruchomości bankowych	23 703	-
Przekwalifikowanie z nieruchomości stanowiących inwestycje	-	8 466
<i>Zmniejszenia:</i>		
Aktualizacja wyceny	(1 081)	-
Zbycie ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych	-	(8 360)
Stan na dzień 31 grudnia	35 267	12 645

29. Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (wg struktury rodzajowej)

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Depozyty sektora finansowego		
Środki na rachunkach bieżących, w tym	2 039 931	2 369 149
<i>środki na rachunkach bieżących banków</i>	<i>1 212 270</i>	<i>2 188 118</i>
Depozyty, w tym	5 950 406	4 833 193
<i>depozyty terminowe banków</i>	<i>2 122 158</i>	<i>1 705 436</i>
Odsetki naliczone	4 255	40 877
	7 994 592	7 243 219

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Depozyty sektora niefinansowego		
Środki na rachunkach bieżących, w tym:	7 454 498	8 010 795
klientów korporacyjnych	3 329 289	3 933 764
klientów indywidualnych	3 166 196	3 466 163
jednostek budżetowych	611 348	224 502
Depozyty, w tym	12 428 786	11 734 461
klientów korporacyjnych	8 455 451	9 200 222
klientów indywidualnych	2 291 111	1 695 458
jednostek budżetowych	1 171 453	332 744
Odsetki naliczone	26 916	12 776
	19 910 200	19 758 032
Depozyty	27 904 792	27 001 251
Pozostałe zobowiązania		
Kredyty i pożyczki otrzymane	153 466	135 044
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-	69 155
Inne zobowiązania, w tym:	229 928	234 808
zabezpieczenia pieniężne	156 858	140 592
Odsetki naliczone	3 932	3 009
Pozostałe zobowiązania	387 326	442 016
	28 292 118	27 443 267
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (wg zapadalności)		
w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		
Sektora finansowego		
- od banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych		
do 1 miesiąca	3 289 839	2 890 891
od 1 do 3 miesięcy	13 223	837 875
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	34 000	50 000
od 1 do 5 lat	62 324	130 984
powyżej 5 lat	89 669	-
odsetki naliczone	3 944	41 710
	3 492 999	3 951 460
- od pozostałych instytucji finansowych		
do 1 miesiąca	4 616 500	3 427 672
od 1 do 3 miesięcy	32 442	7 063
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	5 950	5 050
od 1 do 5 lat	4 743	5 915
odsetki naliczone	3 144	1 231
	4 662 779	3 446 931
	8 155 778	7 398 391

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Sektora niefinansowego		
do 1 miesiąca	18 423 660	19 066 932
od 1 do 3 miesięcy	1 321 039	591 858
od 3 do 12 miesięcy	336 198	294 842
od 1 do 5 lat	27 345	77 378
powyżej 5 lat	84	145
odsetki naliczone	28 014	13 721
	20 136 340	20 044 876
	28 292 118	27 443 267

30. Rezerwy

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Na sprawy sporne	5 413	21 757
Na restrukturyzację	10 619	-
Na zobowiązania pozabilansowe	8 520	13 574
	24 552	35 331

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

w tys. zł	2008	2007
Stan na dzień 1 stycznia	35 331	47 023
Z czego dotyczy:		
Rezerw na sprawy sporne	21 757	19 339
Rezerw na zobowiązania pozabilansowe	13 574	27 684
Zwiększenia:		
Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego:	71 646	73 417
na sprawy sporne	5 072	13 064
na restrukturyzację	30 000	-
na zobowiązania pozabilansowe	36 574	60 353
Zmniejszenia:		
Wykorzystanie rezerw, z tego:	(15 305)	-
na restrukturyzację	(15 305)	-
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(67 120)	(85 109)
na sprawy sporne	(21 416)	(10 646)
na restrukturyzację	(4 076)	-
na zobowiązania pozabilansowe	(41 628)	(74 463)
Stan na dzień 31 grudnia	24 552	35 331

31. Inne zobowiązania

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Fundusz Świadczeń Socjalnych	63 552	65 387
Rozrachunki międzybankowe	57 367	60 531
Rozrachunki międzyoddziałowe	1 003	4 344
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	7 137	7 082
Wierzyciele różni	84 808	74 440
Rozliczenia międzyokresowe kosztów, z tego:	244 317	332 181
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	82 747	129 315
rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody za wieloletnią pracę	43 568	62 364
inne koszty do zapłacenia	118 002	140 502
Przychody przyszłych okresów	42 723	43 223
	500 907	587 188

32. Kapitały

Kapitał zakładowy

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03r.	01.01.97r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku CPSA na Bank	28.02.01r.	01.01.00r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji = 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2008 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2006 roku nie uległ zmianie.

Bank nie emitował akcji uprzywilejowanych.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2008 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2008 roku oraz 2007 roku struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	(144 110)	(182 451)

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia z bilansu całości lub części

składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Kapitał rezerwowy	1 180 673	992 238
Fundusz ogólnego ryzyka	390 000	390 000
	1 570 673	1 382 238

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy wypłacone w 2008 roku

Zgodnie z Uchwałą nr 10 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z dnia 19 czerwca 2008 roku dokonano podziału zysku za 2007 rok oraz podjęto postanowienie o wypłacie dywidendy, określeniu dnia dywidendy i określeniu terminu wypłaty dywidendy. Z zysku netto za 2007 rok na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy przeznaczono kwotę 620 633 100,00 zł (w 2007 roku z zysku netto za 2006 rok: 535 704 360,00 zł), co oznacza, że kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 4,75 zł (w 2006 roku: 4,10 zł).

Dniem ustalenia prawa do dywidendy określono dzień 4 lipca 2008 roku. Wypłata dywidendy nastąpiła w dniu 29 sierpnia 2008 roku.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank nie posiadał zobowiązania z tytułu zatwierdzonej do wypłaty dywidendy.

Dywidendy zadeklarowane

Do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie podjął jeszcze decyzji proponowanego podziału zysku za 2008 rok, w tym propozycji kwoty przeznaczonej na wypłatę dywidendy.

33. Transakcje repo oraz reverse repo

Bank pozyskuje fundusze poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie występowały transakcje sprzedaży aktywów w ramach transakcji repo.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

<i>w tys. zł</i>	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
------------------	--	--	--------------------------	---------------------------

Instrumenty przeznaczone do obrotu dłużne papiery wartościowe	69 304	69 173	do tygodnia	69 275
--	--------	--------	-------------	--------

* z uwzględnieniem odsetek

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Banku.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo, nie mogły być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2008 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 2 146 tys. zł (w 2007 roku: 3 444 tys. zł).

Bank nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse repo). Sprzedawca zobowiązuje się do odprzedaży tych samych lub podobnych instrumentów w uzgodnionym przyszłym terminie. Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania funduszy dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
------------------	--	---	-------------------------------	--------------------------------

Kredyty, pożyczki i inne należności:

od sektora finansowego	877 485	888 931	do miesiąca	877 639
------------------------	---------	---------	-------------	---------

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2007 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
------------------	--	---	-------------------------------	--------------------------------

Kredyty, pożyczki i inne należności:

od sektora finansowego	57 097	57 067	do tygodnia	57 141
------------------------	--------	--------	-------------	--------

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku Bank miał możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2008 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 12 013 tys. zł (w 2007 roku: 48 tys. zł).

34. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to kwota, za jaką składnik aktywów mógłby być wymieniony lub zobowiązanie wykonane, w transakcji zawartej pomiędzy dobrze poinformowanymi i zainteresowanymi stronami, innej niż sprzedaż pod przymusem lub likwidacja i jest najlepiej odzwierciedlona przez cenę rynkową, jeśli jest dostępna.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	-	-	3 530 977	3 530 977	3 530 977
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	7 884 536	-	-	-	7 884 536	7 884 536
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	-	-	10 814 828	-	10 814 828	10 814 828
Inwestycje kapitałowe	21	-	-	291 385	-	291 385	380 370
Kredyty, pożyczki i inne należności	22	-	16 322 214	-	-	16 322 214	16 319 849
		7 884 536	16 322 214	11 106 213	3 530 977	38 843 940	38 930 560
Pasywa							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	6 888 344	-	-	-	6 888 344	6 888 344
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	29	-	-	-	28 292 118	28 292 118	28 284 188
		6 888 344	-	-	28 292 118	35 180 462	35 172 532

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Dostępne do sprzedaży	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa							
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	17	-	-	-	3 321 503	3 321 503	3 321 503
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	5 132 265	-	-	-	5 132 265	5 132 265
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	-	-	6 467 638	-	6 467 638	6 467 638
Inwestycje kapitałowe	21	-	-	302 321	-	302 321	432 000
Kredyty, pożyczki i inne należności	22	-	20 309 005	-	-	20 309 005	20 271 195
		5 132 265	20 309 005	6 769 959	3 321 503	35 532 732	35 624 601
Pasywa							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	4 373 146	-	-	-	4 373 146	4 373 146
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	29	-	-	-	27 443 267	27 443 267	27 453 022
		4 373 146	-	-	27 443 267	31 816 413	31 826 168

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Kwotowania aktywnego ryнку	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z ryнку	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z ryнку
Aktywa				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		5 197	4 906 525	1 696 551
- dłużne papiery wartościowe		1 219 013	-	29 250
- instrumenty kapitałowe		-	-	28 000
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	8 409 512	2 383 387	21 929
Inwestycje kapitałowe	20	4 986	-	-
Pasywa				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		10 139	6 361 332	516 873

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	<i>Nota</i>	Kwotowania aktywnego ryнку	Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z ryнку	Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z ryнку
Aktywa				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		7 173	4 001 036	-
- dłużne papiery wartościowe		916 555	-	207 501
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	19	6 002 075	377 428	88 135
Pasywa				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18			
- instrumenty pochodne		5 358	4 332 856	-

Określenie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest w przybliżeniu równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Inwestycje kapitałowe

W przypadku aktywów finansowych stanowiących udziały w podmiotach zależnych jako wartość godziwą zaprezentowano procent aktywów netto podmiotu przypadający na udziały Banku w danym podmiocie. Zdaniem Zarządu Banku jest to najlepsze możliwe do ustalenia przybliżenie wartości godziwej dla tych instrumentów.

W udziałach mniejszościowych notowanych zastosowano wycenę rynkową. W przypadku nienotowanych udziałów mniejszościowych, Bank nie był w stanie oszacować wiarygodnie wartości godziwej, dlatego w pozycji wartość godziwa zaprezentowano cenę nabycia skorygowaną o odpisy

aktualizacyjne z tytułu utraty wartości.

Według założeń strategicznych Banku zakłada się stopniową redukcję przedstawionych zaangażowań kapitałowych, za wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

W 2008 roku i w 2007 roku Bank nie dokonał zbycia inwestycji kapitałowych, których wartości godziwej nie można było uprzednio wiarygodnie wycenić.

Kredyty, pożyczki i inne należności

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa kredytów i pożyczek zostaje wyliczona jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych na dzień bilansowy. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredytów w rachunku bieżącym) jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym. Oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne związane z jednorodnymi kategoriami kredytów i pożyczek, zostały oszacowane na podstawie portfela kredytowego i zdyskontowane za pomocą bieżących stóp procentowych.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego koszt

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności, za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi. Znaczenie długoterminowej współpracy z depozytariuszami nie jest brane pod uwagę w procesie szacowania wartości godziwej tych instrumentów.

35. Zobowiązania warunkowe

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wierzytelności Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowań sądowych z udziałem Banku dotyczących wierzytelności przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku i wyniosła 808 408 tys. zł.

Znaczące postępowania sądowe prowadzone w zakresie wierzytelności kredytowych Banku:

Strony postępowania	Wartość przedmiotu sporu (tys. zł)	Data wszczęcia postępowania	Opis przedmiotu sprawy
Wierzyciel: Bank Handlowy w Warszawie S.A.	158 534	8 sierpnia 1996 roku – postanowienie o ogłoszeniu upadłości	Postępowanie w toku. Bank zgłosił wierzytelność do masy w dniu 14 października 1996 roku. Bank zrealizował wszystkie zabezpieczenia. Bank prawdopodobnie nie odzyska z masy środków na pokrycie swojej wierzytelności. Syndyk przewidywał

Strony postępowania	Wartość przedmiotu sporu (tys. zł)	Data wszczęcia postępowania	Opis przedmiotu sprawy
			zakończenie postępowania upadłościowego do końca 2006 roku. Bank oczekuje na postanowienie o ukończeniu postępowania upadłościowego.
Wierzyciel: Bank Handlowy w Warszawie S.A.	41 502	W dniu 22 czerwca 2001 roku Sąd ogłosił upadłość dłużnika	Bank zgłosił swoje wierzytelności w postępowaniu. Sprawa w toku.

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Bank, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące zobowiązań Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość zobowiązań Banku z tytułu postępowań sądowych z udziałem Banku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Bank utworzone są odpowiednie rezerwy.

Zobowiązania pozabilansowe warunkowe

Wartości udzielonych zobowiązań warunkowych według poszczególnych kategorii pozabilansowych prezentowały się następująco:

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Zobowiązania warunkowe udzielone

Akredytywy	199 377	164 317
Gwarancje udzielone	2 349 972	2 160 288
Linie kredytowe udzielone	11 363 091	11 204 214
Gwarancje emisji papierów wartościowych udzielone innym emitentom	29 500	172 000
	13 941 940	13 700 819

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Akredytywy według kategorii

Akredytywy importowe wystawione	189 236	151 186
Akredytywy eksportowe potwierdzone	10 141	13 131
	199 377	164 317

Na zobowiązania pozabilansowe utworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2008 roku kwota utworzonych rezerw na zobowiązania pozabilansowe wynosiła 8 520 tys. zł (31 grudnia 2007 roku: 13 574 tys. zł).

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Zobowiązania warunkowe otrzymane

Finansowe	26 000	50 000
Gwarancyjne	2 394 584	2 573 703
	2 420 584	2 623 703

36. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Zobowiązania

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z
udzielonym przyrzeczeniem odkupu - 69 173

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie przedstawione są poniżej:

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu - 69 304

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży 111 440 66 252

Kredyty, pożyczki i inne należności
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami
pochodnymi 50 023 -

161 463 135 556

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży stanowią zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Informacje o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu transakcji repo znajdują się w nocie 33. Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia transakcji instrumentami pochodnymi. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

37. Działalność powiernicza

Bank jest liderem na rynku banków powierniczych w Polsce. Oferuje zarówno usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych, jak i usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank prowadził 13 172 rachunków papierów wartościowych (31 grudnia 2007 r.: 11 690 rachunków).

38. Leasing operacyjny**Umowy leasingu, w których Bank jest leasingobiorcą**

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł **31.12.2008** **31.12.2007**

Poniżej 1 roku 55 971 44 892

Od 1 do 5 lat 148 760 102 747

Powyżej 5 lat 25 384 35 815

230 115 183 454

Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony **1 643 1 516**

Bank leasinguje powierzchnie biurową oraz samochody, zgodnie z umowami leasingu operacyjnego. Najbardziej znaczące umowy leasingowanych powierzchni biurowych dotyczą obiektów w Warszawie, ul. Wolska 171/175 i ul. Chałubińskiego 8. Standardowo umowy zawierane są na okres 5 lat z możliwością przedłużenia na kolejne 3 lata, przy czym część umów zawartych jest na czas nieokreślony. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2008 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 41 284 tys. zł (w 2007 roku: 40 933 tys. zł).

Bank leasinguje samochody, zgodnie z umowami zawartymi z jednostką zależną. Umowy zawarte są

na okres 4 lat. Płatności leasingowe ustalone są według stałej stopy odsetkowej przez cały okres leasingu. W 2008 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 2 774 tys. zł (w 2007 roku: 653 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Koszty działania”.

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Poniżej 1 roku	1 727	4 024
Od 1 do 5 lat	3 694	7 348
Powyżej 5 lat	909	1 419
	6 330	12 791
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	2 494	3 462

Część powierzchni biurowych oraz samochody Bank oddaje w leasing, zgodnie z umowami leasingu operacyjnego.

Większość umów leasingowanych powierzchni biurowych zawartych jest na czas nieokreślony. Pozostałe umowy zawarte są na okres od 2 do 10 lat. Płatności leasingowe są indeksowane w trybie rocznym. W 2008 roku łączna kwota otrzymanych opłat z tego tytułu wyniosła 4 872 tys. zł (w 2007 roku: 11 677 tys. zł).

Bank leasinguje samochody, zgodnie z umowami zawartymi z jednostkami powiązanymi. Umowy zawarte są na okres 2 lat lub na czas nieokreślony. Płatności leasingowe ustalone są według stałej stopy odsetkowej przez cały okres leasingu. W 2008 roku łączna kwota opłat z tego tytułu wyniosła 421 tys. zł (w 2007 roku: 550 tys. zł).

Opłaty te ujęte są w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

39. Rachunek przepływów pieniężnych

Informacja dodatkowa:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	509 841	395 549
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	3 021 136	2 925 954
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	76 499	419 944
	3 607 476	3 741 447

40. Jednostki powiązane

Transakcje z jednostkami powiązanymi

W ramach prowadzonej działalności biznesowej Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc., jednostkami zależnymi (patrz nota 20) oraz z osobami zarządzającymi, nadzorującymi i pracownikami.

Transakcje z jednostkami powiązanymi obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje, transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi

Transakcje z jednostkami Citigroup Inc.

Należności i zobowiązania bilansowe i pozabilansowe wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Należności, w tym:	1 430 311	3 391 324
Lokaty	1 341 839	3 367 120

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Zobowiązania, w tym:	2 462 354	1 776 006
<i>Depozyty</i>	1 892 540	1 061 783
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi		
Aktywa przeznaczone do obrotu	3 849 056	2 418 523
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	4 817 442	3 052 520
Pozabilansowe zobowiązania udzielone	286 908	67 318
Pozabilansowe zobowiązania otrzymane	228 391	227 389
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	106 628	91 012
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	44 025	57 881

Ponadto Bank ponosi koszty i uzyskuje przychody o charakterze operacyjnym z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Bankiem umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług. Koszty poniesione i naliczone w 2008 roku z tytułu zawartych umów wynosiły łącznie 157 041 tys. zł (w 2007 roku: 139 866 tys. zł) i dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Banku usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym; przychody w kwocie 70 877 tys. zł (w 2007 roku: 69 052 tys. zł) dotyczyły w szczególności świadczenia przez Bank na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych.

Transakcje z jednostkami zależnymi

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności</i>		
Rachunki bieżące	220 096	228 214
<i>Kredyty, pożyczki i inne należności</i>		
Stan na początek okresu	228 214	352 156
Stan na koniec okresu	220 096	228 214
<i>Depozyty</i>		
Rachunki bieżące	2 747	19 007
Depozyty terminowe	228 741	247 954
	231 488	266 961
<i>Depozyty</i>		
Stan na początek okresu	266 961	372 245
Stan na koniec okresu	231 488	266 961
<i>Zobowiązania warunkowe udzielone</i>		
Akredytywy	1 008	4 513
Gwarancje udzielone	904	1 340
Linie kredytowe udzielone	413 572	330 172
	415 484	336 025
Przychody z tytułu odsetek i prowizji w 2008/2007	16 294	23 405
Koszty z tytułu odsetek i prowizji w 2008/2007	13 679	13 146

Na dzień 31 grudnia 2008 i 31 grudnia 2007 roku należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie podlegały utworzeniu odpisów na utratę ich wartości.

Transakcje z pracownikami, osobami zarządzającymi i nadzorującymi Bank

w tys. zł

	31.12.2008			31.12.2007		
	Pracownicy	Osoby zarządzające	Osoby nadzorujące	Pracownicy	Osoby zarządzające	Osoby nadzorujące
Kredyty, pożyczki i inne należności						
Kredyty udzielone	40 899	104	8	71 194	288	4
Pożyczki z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych	25 041	-	-	29 405	-	-
Zaliczki	11	-	-	52	-	-
	65 951	104	8	100 651	288	4
Depozyty						
Rachunki bieżące	65 358	2 457	1 186	62 051	2 171	636
Depozyty terminowe	26 474	200	2 741	19 340	100	116
	91 832	2 657	3 927	81 391	2 271	752
Udzielone gwarancje i poręczenia						
	5	-	-	49	-	-

41. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia). Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostała do wypłaty przewidywaną nie zdyskontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy, Bank ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów,
- świadczenia po okresie zatrudnienia – w ramach tego typu świadczeń Bank oferuje pracownikom odprawy, opisane w nocie 2 oraz przedstawiony poniżej program emerytalny. Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych tworzona jest rezerwa wykazana w pasywach bilansu w pozycji „Inne zobowiązania”. Rezerwa ta jest okresowo weryfikowana przez niezależnego aktuariusza z zastosowaniem przepisów MSSF. Program emerytalny oferowany przez Bank stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie, Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Opis Pracowniczego Programu Emerytalnego

Celem utworzonego przez Bank Pracowniczego Programu Emerytalnego („Program”), jest gromadzenie oraz pomnażanie poprzez inwestowanie środków finansowych pochodzących ze składek wpłacanych w ramach Programu na indywidualny rachunek uczestnika dla zapewnienia wypłaty świadczenia po osiągnięciu wieku 60 lat lub po przejściu na wcześniejszą emeryturę lub w przypadku uzyskania przez uczestnika uprawnień do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy.

Obecny Program, będący kontynuacją PPE Polskiego Towarzystwa Emerytalnego „Diament”, realizowany jest od 19 marca 2004 roku w ramach umowy z Legg Mason Senior Specjalistyczny Fundusz Inwestycyjny Otwarty („LM Senior SFIO”) wpisany do rejestru funduszy inwestycyjnych przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod numerem RFJ-8, zarządzany przez Legg

Mason Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółka Akcyjna. Agentem Transferowym dla Funduszu jest Obsługa Funduszy Inwestycyjnych Sp. z o.o.

Składka podstawowa dla uczestników Programu opłacana jest ze środków Banku. Każdy pracownik – uczestnik Programu może również dopłacać z własnych środków składkę dodatkową.

Składki wpłacane do Programu są w całości inwestowane w jednostki uczestnictwa LM Senior SFIO.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy. Informację o nagrodach za wieloletnią pracę wypłacanych pracownikom przedstawia nota 2. Stanowią one program określonych świadczeń i wyceniane są przez niezależnego aktuariusza zgodnie z zapisami MSR 19.
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w formie programu opcji na akcje Citigroup lub programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. Zasady wyceny oraz prezentacji tych programów w sprawozdaniu finansowym przedstawione zostały w notce 2 w punkcie „Płatności w formie akcji” Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

W związku z restrukturyzacją zatrudnienia, w 2008 roku utworzona została rezerwa na koszty związane z redukcją zatrudnienia w wysokości 30 000 tys. zł. Rezerwa wykorzystana została w łącznej kwocie 25 924 tys. zł, z czego 10 619 tys. zł dotyczy wypłaty świadczeń w styczniu 2009 roku. Pozostała niewykorzystana kwota rezerwy w wysokości 4 076 tys. zł podlegała rozwiązaniu w 2008 roku (patrz nota 30). Zasady tworzenia rezerwy na restrukturyzację przedstawione zostały w notce 2 w punkcie „Rezerwa restrukturyzacyjna”.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	77 369	114 063
Rezerwa na odprawy emerytalne i nagrody za wieloletnią pracę	43 568	62 364
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	5 378	15 252
Rezerwa na osobowe koszty restrukturyzacji	10 619	-
	136 934	191 679

Koszty poniesione przez Bank w 2008 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wyniosły 15 361 tys. zł (w 2007 roku: 14 377 tys. zł).

Zatrudnienie w Banku:

<i>w etatach</i>	2008	2007
Średnie zatrudnienie w roku	5 584	5 603
Stan zatrudnienia na koniec roku	5 422	5 795

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom Citigroup oferowane są w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP) lub opcje na akcje Citigroup (tzw. program opcji pracowniczych lub SOP).

W ramach programu SOP uprawnieni pracownicy otrzymują opcje na zakup akcji, które są przyznawane po cenie zamknięcia z giełdy NYSE z dnia przyznania nagrody. Pracownicy nabywają prawa do części przyznanych opcji, co roku od dnia przyznania nagrody typu SOP. Opcje przyznane w latach 2005 - 2008 będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania opcji. Opcje mogą być zrealizowane poprzez zakup akcji w terminie między nabyciem prawa do opcji a datą wygaśnięcia opcji.

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup.

„Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. „Akcje odroczone” pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. „Akcje odroczone” przekształcają się w akcje zwykłe po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup. Akcje przyznane w latach 2005 - 2008 będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy od pierwszej rocznicy przyznania akcji.

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny, z wyłączeniem Programu Zakupu Akcji, którego kwota jest nieistotna z punktu widzenia sprawozdania, przedstawione są poniżej:

Program SOP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji / akcji
1	13.02.02	42,11 lub 41,90	251	98 145
2	12.02.03	32,05	227	69 851
3	20.01.04	49,50	89	54 761
4	18.01.05	47,50	5	1 547
5	20.09.05	45,36	1	1 500
6	17.01.06	48,92	1	1 538
7	16.01.07	54,38	1	436
8	22.01.08	24,45	10	31 497

Program CAP	Data przyznania	Cena wykonania / Wartość akcji na moment przyznania	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji / akcji
1	18.01.05	35,96 lub 47,95	188	17 728
2	15.11.05	48,24	2	1 166
3	17.01.06	36,58 lub 48,77	166	41 895
4	21.11.06	50,73	1	1 478
5	16.01.07	40,84 lub 54,46	195	73 111
6	17.07.07	52,19	1	1 917
7	16.10.07	46,24	1	406
8	20.11.07	32,00	1	3 516
9	22.01.08	19,75 lub 26,33	250	304 417

	Program SOP	Program CAP
Okres nabywania uprawnień (lata)	(1) 20% po każdym kolejnym roku (2)-(3) 33,33% po każdym kolejnym roku (4)-(8) 25% po każdym kolejnym roku	(1)-(5) i (7)-(9) 25% po każdym kolejnym roku (6) 100% po 3 latach
Oczekiwana zmienność	114,78%	114,78%
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	(1)-(8) - 1 rok od momentu nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Stopa procentowa wolna od ryzyka (dla USD)	1,12%	1,12%
Oczekiwana dywidenda w USD na 1 akcje	0,64	0,64
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych pracowników)	7 %	7 %
Wartość godziwa jednego instrumentu*(w USD)	0,00 – 2,34	6,71

*różni się w zależności od daty wykonania

Liczba oraz średnie ważone ceny wykonania opcji na akcje (program SOP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2008		31.12.2007	
	Liczba	Średnia ważona cena wykonania	Liczba	Średnia ważona cena wykonania
Występujące na początek okresu	250 616	40,75	328 107	39,94
Przyznane w danym okresie	31 497	24,45	436	54,38
Wykonane w danym okresie	-	-	59 543	39,48
Umorzone / wygasłe w danym okresie	22 839	-	18 383	-
Występujące na koniec okresu	259 274	38,93	250 616	40,75
Możliwe do wykonania na koniec okresu	225 775	40,86	247 335	40,66

Dla opcji występujących na koniec danego okresu:

31.12.2008			31.12.2007		
Cena wykonania (w USD)	Liczba (w tys. szt.)	Średni ważony okres pozostały do końca trwania opcji (w latach)	Cena wykonania (w USD)	Liczba (w tys. szt.)	Średni ważony okres pozostały do końca trwania opcji (w latach)
41,90	1,77	0,00	41,90	0,81	0,53
42,11	96,38	0,00	42,11	102,72	0,53
32,05	69,85	0,00	32,05	81,26	0,00
49,5	54,76	0,00	49,5	61,05	0,55
47,5	1,55	0,55	47,5	1,31	1,06
45,36	1,50	1,22	45,36	1,5	1,06
48,92	1,54	1,05	48,92	1,54	1,56
54,38	0,44	1,55	54,38	0,44	2,56
24,45	31,50	2,55	-	-	-

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2008		31.12.2007	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji	Liczba	Średnia ważona cena akcji
Występujące na początek okresu	226 616	42,23	217 022	40,29
Przyznane w danym okresie	304 417	21,87	114 898	43,68
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	85 399	-	105 304	-
Występujące na koniec okresu	445 634	28,33	226 616	42,23

42. Zdarzenia po dacie bilansowej

Po dniu 31 grudnia 2008 roku nie wystąpiły zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Banku.

W dniu 12 stycznia 2009 roku Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) dokonał zbycia na rzecz Fairfax Financial Holdings Limited z siedzibą w Ontario, Kanada wszystkich posiadanych 17.500.000 akcji imiennych spółki pod firmą Polskie Towarzystwo Reasekuracji S.A. z siedzibą w Warszawie („PTR S.A.”) serii A i serii B, stanowiących około 16,64% kapitału zakładowego PTR S.A. i uprawniających do wykonywania tej samej liczby głosów na walnym zgromadzeniu PTR S.A.

Zbycie nastąpiło w wyniku odpowiedzi przez Bank w dniu 28 listopada 2008 r. na publiczne wezwanie do zapisywania się na sprzedaż akcji PTR S.A. ogłoszone w dniu 8 września 2008 r. przez Fairfax Financial Holdings Limited oraz w związku ze spełnieniem się wszystkich warunków prawnych określonych w wezwaniu. Łączna cena, po jakiej Bank zbył 17.500.000 akcji spółki PTR

S.A. wynosi 28.000.000 złotych.

W dniu 20 lutego 2009 r. Zarząd Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Bank”) uzyskał informację przekazaną przez Pioneer Pekao Investment Management S.A. („PPIM”) w trybie art. 87 ust.1 pkt 3 lit. b) oraz art. 87 ust.1 pkt 2 lit. a) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych o wzroście, na dzień 12.02.2009 r., łącznego zaangażowania klientów PPIM do poziomu 5,01% całkowitej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w zakresie instrumentów finansowych wchodzących w skład portfeli klientów, zarządzanych przez PPIM, w ramach wykonywania usługi zarządzania portfelem maklerskich instrumentów finansowych na zlecenie. Przedmiotową informacją wskazano ponadto, iż na dzień 13.02.2009 r., zaangażowanie następujących podmiotów:

- Pionier Akcji Polskich Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Aktywnej Alokacji Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Małych i Średnich Spółek Rynku Polskiego Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Średnich Spółek Rynku Polskiego Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Stabilnego Wzrostu Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Pionier Zrównoważony Fundusz Inwestycyjny Otwarty,
- Specjalistyczny Fundusz Inwestycyjny Otwarty Telekomunikacji Polskiej

wzrosło do poziomu 5,002% całkowitej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w zakresie akcji wchodzących w skład portfeli tych funduszy, zarządzanych przez PPIM w ramach wykonywania usługi zarządzania portfelem maklerskich instrumentów finansowych na zlecenie.

Portfele ww. funduszy inwestycyjnych, stanowią podgrupę wszystkich portfeli klientów PPIM.

Po końcu 2008 roku nastąpiła znaczna deprecjacja kursu złotego w stosunku do innych głównych walut:

z PLN 4,1724 /EUR na dzień 31.12.2008 roku do PLN 4,6197 /EUR na dzień 12.03.2009 roku,

z PLN 2,9618 /USD na dzień 31.12.2008 roku do PLN 3,6105 /USD na dzień 12.03.2009 roku,

z PLN 2,8014 /CHF na dzień 31.12.2008 roku do PLN 3,1266 /CHF na dzień 12.03.2009 roku.

Taka zmiana w kursie walut może mieć istotny wpływ na wartość oraz profil ryzyka aktywów, zobowiązań oraz pozabilansowych instrumentów finansowych w walutach obcych.

43. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Bank dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza szerokim spektrum ryzyk związanych z jego działalnością. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany w różnych jednostkach i na różnych poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta i ryzyko koncentracji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Banku oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem,
- zatwierdzania ogólnego poziomu apetytu na ryzyko w Banku,
- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Banku ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- strukturę organizacyjną Banku dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka oraz definiuje role i obowiązki w obszarze zarządzania ryzykiem, zapewniając oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od służb prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka,
- ustala zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem w Banku,
- określa ogólne poziomy apetytu na ryzyko akceptowane przez Radę Nadzorczą.

Procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym i operacyjnym są wdrażane w Banku na podstawie pisemnych strategii i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, monitorowania, raportowania i kontroli ryzyka zatwierdzonych przez Zarząd lub odpowiednio powołane Komitety, w tym Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO) oraz Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem, Komisje ds. Kontroli i Zgodności (BRCC). Odpowiednie polityki, wytyczne oraz kontrole są niezbędne, ale nie są substytutem odpowiedniej kultury zarządzania ryzykiem w BHW.

Zarząd Banku powołał niezależnego Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem (ang. Chief Risk Officer), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu i odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego i ryzyk operacyjnych, a w szczególności za:

- wdrożenie zasad struktury organizacyjnej zarządzania ryzykiem w Banku, a także metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka kredytowego, rynkowego, płynności i operacyjnego,
- kształtowanie polityki ryzyka i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka kredytowego, rynkowego, płynności i operacyjnego,
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Banku,
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego,
- zarządzanie portfelem kredytów nieregularnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Szef Sektora Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględnia specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione następujące jednostki odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykami rynkowym i płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- wsparcie zarządzania ryzykiem.

Niezależni specjaliści ds. zarządzania ryzykiem na poziomie biznesu są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w ramach swoich jednostek biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy występujące w jednostkach biznesowych.

Jako część całościowego przeglądu ryzyk dokonywanego przez Bank, zaimplementowane zostały następujące procesy:

- Roczne testy scenariuszowe: cała działalność w zakresie bankowości korporacyjnej i detalicznej jest poddawana testom przy zastosowaniu dwóch niekorzystnych scenariuszy polityczno-gospodarczych. Wymaga to przygotowania planu scenariusza dla kraju, w którym ustala się progi ryzyka i kluczowe plany działania podejmowane w przypadku każdej jednostki i każdego produktu w przypadku niekorzystnych zdarzeń. Wyniki testów są poddawane przeglądowi przez kierownictwo wyższego szczebla, w tym niektórych członków Zarządu Banku, a kryteria są monitorowane na spotkaniach oficjalnych komitetów;
- Ocena ryzyk istotnych dla celów adekwatności kapitałowej w scenariuszu podstawowym oraz z uwzględnieniem warunków skrajnych. Dla oceny wielkości/poziomu ryzyka w prowadzonej przez Bank działalności, różne parametry wpływające na aktywa ważone ryzykiem są poddawane testom warunków skrajnych.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji,
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego,

- monitorowania i raportowania zabezpieczeń,
- kalkulacji i raportowania rezerw kredytowych,
- wsparcia realizacji wymagań Nowej Umowy Kapitałowej.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono szczegółowe rozwiązania organizacyjne, procesy zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka tj. ryzykiem kredytowym, ryzykiem płynności, rynkowym i operacyjnym, jak również politykę Banku w zakresie stosowania zabezpieczeń.

RYZIKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Może być ono również związane z obniżeniem ratingu emitenta papierów dłużnych. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Banku, takich jak:

- Kredyty i pożyczki,
- Sprzedaż i prowadzenie transakcji walutowych,
- Transakcje na instrumentach pochodnych,
- Transakcje na papierach wartościowych,
- Rozliczenia,
- Transakcje, w których Bank występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku jest zapewnienie wysokiej jakości portfela kredytowego oraz stabilności prowadzonej działalności kredytowej poprzez minimalizację ryzyka poniesienia strat. Minimalizacji ryzyka kredytowego służą obowiązujące w Banku regulacje i zaimplementowane procesy kontrolne.

Bankowość Korporacyjna i Bankowość Przedsiębiorstw

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw

Za ustalanie Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, zatwierdzanie konkretnych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie nowego ryzyka odpowiedzialne są niezależne służby zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane na podstawie wyników audytu wewnętrznego, rentowności oraz wyników portfela kredytowego.

W przypadku klientów korporacyjnych i komercyjnych oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych służb zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe,
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem,
- wymóg podjęcia decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników,
- uzależnienie szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – od wielkości i oceny ryzyka ekspozycji, ekspozycje związane z większym ryzykiem wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym, oraz/lub specjalnej aprobaty,
- rating ryzyka wyznaczany za pomocą modeli ratingu ryzyka lub kart ocen (scoring),
- stosowanie standardów ratingu/oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, z możliwością stosowania drobnych różnic w podejściu dla portfela korporacyjnego i przedsiębiorstw,
- stosowanie spójnych standardów w przypadku dokumentów kredytowych i działań naprawczych,

- okresowe monitorowanie wyników działalności klientów oraz identyfikowanie takich negatywnych zmian ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań naprawczych i poinformowania wyższego szczebla,
- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad polityki na wyższych szczeblach organizacyjnych w celu zapewnienia kontroli realizacji zasad polityki przez kadrę zarządzającą wyższego szczebla.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta lub dłużnika, (b) na poziomie portfela.

Monitoring na poziomie klienta

Narzędzia wykorzystywane do monitorowania aktualnej zdolności kredytowej kredytobiorcy obejmują:

- kwartalne przeglądy finansowe kredytobiorcy,
- okresowe przeglądy ekspozycji kredytowych pod obserwacją lub zagrożonych,
- okresowe wizyty u klientów,
- bieżące kontakty pracowników jednostek biznesowych/doradców bankowych,
- analizę i ocenę informacji zewnętrznych (raporty ratingowe, raporty analityków, prasa, źródła branżowe itp.),
- coroczny przegląd współpracy z kredytobiorcą,
- monitoring terminowości spłat zobowiązań oraz dotrzymania przez klienta innych warunków umowy.

Prawdopodobieństwo niedopełnienia swoich zobowiązań przez dłużnika jest monitorowane przez wyznaczonych pracowników ryzyka lub biznesu.

Monitoring na poziomie portfela

- monitorowanie wykorzystania limitów koncentracji ryzyka w portfelu kredytowym regularne,
- regularne, okresowe przeglądy portfela kredytowego,
- przeglądy portfela „ad hoc” wywołane nagłą, negatywną informacją zewnętrzną.

Oprócz procesów tworzenia sprawozdań i raportów, niezależni analitycy kredytowi i menedżerowie poszczególnych portfeli prowadzą regularne spotkania dotyczące portfela w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych. Organizowane są również spotkania i konsultacje z Departamentem Restrukturyzacji w celu oceny sytuacji klientów wykazujących oznaki pogorszenia sytuacji finansowej i ustalenia ewentualnego planu działania wobec nich.

Na bieżąco prowadzone są szkolenia dla menedżerów z obszaru ryzyka i biznesu, zwłaszcza w przypadku wprowadzenia zmian w polityce kredytowej lub podjęcia nowych inicjatyw.

Zasady polityki ograniczania ryzyka w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw

Ograniczanie ryzyka jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku i jest prowadzone na kilku poziomach, przy wykorzystaniu poniżej opisanych narzędzi. Niektóre z nich są bardziej adekwatne dla portfela korporacyjnego, niektóre dla portfela przedsiębiorstw.

Dobór klientów i podejmowanie decyzji kredytowych

- wyznaczanie parametrów rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów,
- wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego na kliencie poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka,
- konsultacje z ekspertami branżowymi (tam, gdzie jest to uzasadnione specyfiką branży lub wysokością zaangażowania),
- wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów pozyskiwania i analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence),
- standardy dokumentacji - wszystkie umowy dotyczące kredytu i zabezpieczenia muszą spełniać minimalne i z góry określone standardy przyjęte dla dokumentacji, co ma na celu zabezpieczenie interesów Banku w przypadku konieczności dochodzenia roszczeń na drodze prawnej,

- podejmowanie decyzji przez upoważnionych pracowników Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych, mających najlepszą wiedzę na temat kredytobiorcy.

Monitorowanie portfela kredytowego i system wczesnego ostrzegania

- aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu o przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych,
- ustanowienie wartości granicznych/limitów dla poszczególnych kategorii pogorszenia się portfela kredytowego, przekroczenie których pociąga za sobą konieczność przeglądu i ewentualnej zmiany kryteriów akceptacji klienta i akceptacji ryzyka,
- ciągły przegląd portfela zapewniający identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji, pomagający w podjęciu decyzji o wprowadzeniu odpowiednich zmian w strategii kredytowej,
- uwzględnianie określonych narzędzi ograniczania ryzyka, np. przyjmowanie gwarancji, poręczeń i zabezpieczenia, sprzedaż kredytów itp.,
- okresowe testy warunków skrajnych portfela (stress tests) umożliwiające zidentyfikowanie podatności portfela na działanie określonych czynników zewnętrznych,
- w przypadkach niskich kwot zaangażowań wobec klientów o jednorodnej charakterystyce (w szczególności małych przedsiębiorstw) statystyczna analiza zachowania całego portfela: poziomu przeterminowań, poziomu strat kredytowych, przepływów sald należności pomiędzy grupami przeterminowania itp.

Pomiar ryzyka kredytowego w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw

Rating ryzyka jest elementem oceny ryzyka kredytowego związanego z udzieleniem kredytu. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewypłacalności dłużnika i jest nadawany przy wykorzystaniu modeli statystycznych (poddawanych okresowym testom), ocen zewnętrznych agencji ratingowych (w określonych sytuacjach) lub kart ocen (scoring). Wewnętrzne ratingi oparte są zarówno na kryteriach finansowych jak i jakościowych. Uwzględniają one sytuację finansową oraz perspektywy rozwoju branży. Wewnętrzny rating dłużnika na poziomie odpowiadającym BBB- (według S&P) i wyższym określany jest jako rating inwestycyjny. Rating poniżej BBB- uznawany jest za rating nieinwestycyjny. Bank wyróżnia osiem głównych ratingów dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości. Wyższa wartość ratingu oznacza wyższy poziom ryzyka należności. Jednostka zarządzania ryzykiem jest odpowiedzialna za przyznanie dłużnikowi ratingu ryzyka w ramach procesu zatwierdzenia lub odnowienia kredytu.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka kredytu. Rating ryzyka kredytu jest określony na podstawie ratingu ryzyka dłużnika i parametrów kredytu tj: czynników zmniejszających straty poniesione w wyniku niewypłacalności, takich jak zabezpieczenie prawne kredytu. W ten sposób rating ryzyka kredytu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu kredytu (iloczyn prawdopodobieństwa niewypłacalności i wynikającej z tego straty).

W przypadku kwoty zaangażowania metody pomiaru rozpoczynają się od tych najprostszych, takich jak wartość księgowa aktywów, a kończą na skomplikowanych, takich jak symulacyjnie wyznaczana ocena potencjalnych kosztów zastąpienia aktywa w transakcji na instrumentach pochodnych. Procesy zastosowane do pomiarów także są różne, począwszy od prostego obliczania sald, a skończywszy na złożonej symulacji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- Na poziomie kredytu,
- Na poziomie dłużnika,
- Na poziomie grupy dłużników powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
- Na poziomie portfela.

Bankowość Detaliczna

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem kredytowym w Bankowości Detalicznej

Za ustalanie Polityki Kredytowej Bankowości Detalicznej, zatwierdzanie konkretnych polityk i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem działalności gospodarczej, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie nowych produktów i nowego ryzyka odpowiedzialne są niezależne służby zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka w przypadku produktu lub działalności są dostosowywane na podstawie wyników audytu wewnętrznego, rentowności oraz ryzyka portfela kredytowego.

Procedury zarządzania ryzykiem w przypadku zaangażowania wobec klientów detalicznych są zorganizowane w oparciu o oferowane produkty. Zasady polityki określają następujące kluczowe elementy zarządzania ryzykiem:

- Polityka kredytowa definiuje minimalne kryteria akceptacji klientów (minimalny dochód netto, źródło dochodów, wysokość zaangażowania itp.), metodę oceny zdolności kredytowej (mnożniki, obciążenie kredytowe, maksymalne obciążenie dochodu klienta ratą kredytu, maksymalny limit zaangażowania itp.), pracowników upoważnionych do podejmowania decyzji kredytowych oraz przyznane im limity, minimalną ocenę punktową wniosku, proces weryfikacji wniosków, wymagane dokumenty i inne kryteria,
- Polityka kredytowa określa zasady postępowania w przypadku niezabezpieczonej ekspozycji z tytułu jednego produktu oraz maksymalną kwotę łącznego zaangażowania danego klienta,
- Kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz potwierdzonych kwalifikacji dotyczących oceny ryzyka i podejmowania decyzji kredytowych. Kompetencje kredytowe podlegają okresowej weryfikacji. Analizowane są wyniki osoby oceniającej ryzyko i podejmowane odpowiednie działania w stosunku do przyznanych limitów,
- Skuteczność kart scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilność populacji i sprawozdań dotyczących wyników jakości portfela uzyskiwanych na podstawie karty scoringowej (wskaźniki przeterminowań i strat). Każda karta scoringowa podlega corocznej walidacji,
- Bank opracowuje pisemne procedury dla każdego produktu, obejmujące wszystkie jego aspekty, takie jak dokumentacja prawna, cena, warunki, procedury operacyjne (ocena ryzyka, uruchomienie, obsługa), księgowanie, proces windykacji, zasady polityki kredytowej, wykaz ekspozycji zagrożonych, metody obliczania strat itp.,
- Każdy portfel jest poddawany raz w roku testom warunków skrajnych,
- Bank opracowuje prognozy stanu należności normalnych oraz należności z utratą wartości. Prognozie należności towarzyszy prognoza poziomu odpisów aktualizujących oraz prognoza spodziewanego poziomu rezerw i przeterminowań należności od 30–89 dni

W przypadku zaangażowania wobec klientów detalicznych (osób fizycznych oraz małych i średnich przedsiębiorstw zarządzanych na bazie portfela) pomiar ryzyka jest prowadzony w formie statystycznej analizy zachowania całego portfela lub wybranej grupy klientów (np. w podziale wg lokalizacji geograficznej, wielkości obrotów, punktacji, rodzaju działalności itp.) Monitorowaniu podlegają – poziom przeterminowań, poziom strat kredytowych, przepływy sald należności pomiędzy grupami przeterminowania itp. Monitorowanie przeprowadzane jest miesięcznie.

Zasady polityki ograniczania ryzyka w Bankowości Detalicznej

Sektor Bankowości Detalicznej wykorzystuje następujące środki ograniczania ryzyka:

- weryfikacja klientów w Biurze Informacji Kredytowej (BIK),
- limity zaangażowania dla produktu oraz całkowitej ekspozycji klienta w Banku,
- ocena zdolności kredytowej klienta w sposób systematyczny przy użyciu karty scoringowej,
- weryfikacja zatrudnienia i dochodu,
- kontrole ograniczające ryzyko wyludzeń,
- miesięczny monitoring jakości portfela,
- testy warunków skrajnych.

Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka w Bankowości Detalicznej

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy dedykowanego systemu informacji zarządczej:

- raporty aplikacji pozyskanych (through the door) identyfikujące pozyskane rachunki,
- raporty przeterminowań (coincident indicators) identyfikujące zaległości na rachunkach,
- raporty strat (lagging indicators) identyfikujące poziom strat.

Wymienione powyżej raporty powstają dla każdego z oferowanych produktów osobno oraz po segmentach. Opie segmentacji obejmują kryteria demograficzne (zatrudnienie, wiek, wykształcenie, stan cywilny itp.), ocenę punktową (przedziały ocen, segmentacja ryzyka – wysokie, średnie, niskie), parametry produktu (okres, rzeczywista stopa oprocentowania, limit itp.) i inne.

Jednostki informacji zarządczej i analiz scoringowych są niezależne od pionów biznesowych i podlegają szefowi jednostki zarządzania ryzykiem Bankowości Detalicznej.

Kontrole jakości w jednostce informacji zarządczej i analiz scoringowych obejmują:

- uzgodnienia sald należności z księgą główną,
- bazę wykorzystywanych skryptów,
- coroczną walidację modeli stosowanych do szacowania poziomu rezerw zgodnie z MSSF.

Pakiet raportów zarządczych dla każdego portfela jest przygotowywany co miesiąc i przekazywany odpowiednim pracownikom (Szefowi Pionu Zarządzania Ryzykiem, Szefowi Sektora Bankowości Detalicznej, Szefowi Pionu Ryzyka Bankowości Detalicznej i innym).

POLITYKA STOSOWANIA ZABEZPIECZEŃ I INNYCH METOD OGRANICZANIA RYZYKA

W odróżnieniu od różnych ogólnych zasad ograniczania ryzyka kredytowego specyficznych dla obszaru korporacyjnego i detalicznego Bank posiada wspólne zasady polityki zabezpieczeń i innych metod ograniczania ryzyka, w tym przyjmowania gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia (zwane dalej łącznie: zabezpieczeniami).

Bank udziela kredytów osobom fizycznym oraz przedsiębiorstwom przede wszystkim na podstawie oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

Bank przyjmuje różne formy zabezpieczenia ekspozycji kredytowych. W części detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne, a w części obsługującej przedsiębiorstwa są to różne typy zabezpieczeń, włączając:

- gwarancje bankowe, poręczenia osób trzecich, oświadczenia patronackie,
- zabezpieczenia gotówkowe lub równoważne z gotówką,
- obligacje skarbowe, bony skarbowe, certyfikaty NBP,
- papiery wartościowe,
- udziały w spółkach,

- należności,
- zapasy,
- nieruchomości,
- maszyny i urządzenia,
- pojazdy mechaniczne.

W celu usprawnienia oraz standaryzacji procesu związanego z obsługą zabezpieczeń wierzytelności kredytowych w Banku, utworzona została niezależna specjalna jednostka ryzyka odpowiedzialna za proces zarządzania zabezpieczeniami wierzytelności kredytowych i ich monitorowania. Do kluczowych elementów tego procesu zaliczają się:

- definicje kryteriów akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- proces wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,
- zasady monitoringu zabezpieczeń,
- wymagane inspekcje i ubezpieczenie zabezpieczeń.

Bank występuje do klienta o dodatkowe zabezpieczenia w sytuacji, gdy w ocenie Banku wiarygodność kredytowa klienta uległa pogorszeniu lub w wyniku weryfikacji stwierdzono, że wartość zabezpieczenia uległa zmniejszeniu.

W procedurach kredytowych zostały określone:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w powiązaniu ze strukturą portfela wierzytelności kredytowych.

Zaprobowane w procedurach założenia dotyczące zasad akceptacji, zarządzania, monitoringu i raportowania zabezpieczeniami, są sprawdzane w ramach procesu kontroli. Bank okresowo kontroluje też, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń jest zgodna z założeniami.

KONCENTRACJA ZAANGAŻOWANIA

Zarządzanie ryzykiem koncentracji w portfelu Banku dotyczy w szczególności koncentracji wynikającej z zaangażowań:

- wobec pojedynczych podmiotów lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, w tym powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie z Bankiem (ryzyko koncentracji kontrahenta),
- wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących tą samą działalność lub prowadzących obrót podobnymi towarami (ryzyko koncentracji branży).

Powyższe koncentracje dotyczą w szczególności portfeli Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw. Ponadto monitorowane są również inne potencjalne koncentracje – walutowa, geograficzna i zabezpieczeń – nie występują tu jednak znaczące koncentracje. W odniesieniu do koncentracji walutowej w portfelu przeważają ekspozycje wyrażone w złotych polskich. Geograficznie Bank prowadzi działalność jedynie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej – pewna koncentracja ekspozycji występuje naturalnie w Polsce centralnej. Generalna polityka Banku finansowania na podstawie zdolności finansowej kredytobiorcy, a nie posiadanego zabezpieczenia, skutkuje niskim poziomem portfela zabezpieczonego – brak koncentracji dla poszczególnych typów zabezpieczeń. Ze względu na powyższe oraz fakt, że koncentracje te są monitorowane na podstawie danych według wewnętrznej sprawozdawczości zarządczej nie zostały one szczegółowo omówione w kolejnych sekcjach.

Bank ustanawia limity i zarządza wielkością ekspozycji tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu.

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec kontrahenta

Bank dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych kapitałowo i organizacyjnie. Według danych z dnia 31 grudnia 2008 roku zaangażowanie Banku dotyczące portfela bankowego w transakcje z grupami klientów, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku, wynosi 2 746 672 tys. zł, czyli 82,3% tych funduszy (31 grudnia 2007 roku: 3 299 440 tys. zł, tj. 106%).

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych 10 największych niebankowych kredytobiorców Banku:

w tys. zł	31.12.2008			31.12.2007		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie pozabilansowe	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie pozabilansowe	Łączne zaangażowanie
GRUPA 1	344 592	408 274	752 866	443 585	159 694	603 279
KLIENT 2	220 094	364 942	585 036	228 211	266 025	494 236
GRUPA 3	187 916	311 341	499 257	132 638	473 595	606 233
GRUPA 4	135 195	327 636	462 831	167 690	141 592	309 282
GRUPA 5	267 359	179 323	446 682	186 218	298 882	485 100
GRUPA 6	86 728	235 094	321 822	21	360 522	360 543
GRUPA 7	6	312 102	312 108	10	125 425	125 435
GRUPA 8	113 757	188 303	302 060	36 406	255 205	291 611
GRUPA 9	238 175	38 605	276 780	46 129	93 333	139 462
GRUPA 10	111 534	164 381	275 915	3 573	127 666	131 239
Razem 10	1 705 356	2 530 001	4 235 357	1 244 481	2 301 939	3 546 420

*Nie obejmuje zaangażowań z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, oraz wydane na jej podstawie akty wykonawcze Komisji Nadzoru Finansowego (do końca 2007 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Bankowego) określają limity maksymalnego zaangażowania Banku. Zgodnie z obowiązującymi od 1 stycznia 2002 roku przepisami art. 71 ust. 1, wspomnianej ustawy suma wierzytelności Banku oraz udzielonych przez Bank zobowiązań pozabilansowych w stosunku do jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, nie może przekraczać odpowiednio 20% funduszy własnych Banku w przypadku, gdy którykolwiek z tych podmiotów jest w stosunku do Banku podmiotem dominującym lub zależnym albo jest zależny od podmiotu dominującego wobec Banku oraz 25% w przypadku, gdy podmioty te nie są w ten sposób podmiotami powiązanymi z Bankiem. Przy zachowaniu warunków określonych przepisami uchwały nr 1/207 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka (...) dopuszcza się utrzymywanie przez Bank przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z uchwałą nr 2/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku (...).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank posiadał zaangażowanie wobec podmiotu powiązanego z sektora bankowego przekraczające ustawowe limity koncentracji wierzytelności. Przekroczenie limitu dotyczyło wierzytelności wynikających z transakcji instrumentami pochodnymi. Z tytułu przekroczenia limitu koncentracji wierzytelności wyznaczony został dodatkowy wymóg kapitałowy, który włączony został do rachunku całkowitego wymogu kapitałowego na dzień 31 grudnia 2008 roku.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży

W celu uniknięcia nadmiernej koncentracji branżowej ryzyka kredytowego Bank na bieżąco monitoruje zaangażowanie w poszczególnych sektorach gospodarki, określając pożądane kierunki, w których zaangażowanie Banku powinno się zwiększać, oraz sektory o niekorzystnych perspektywach rozwojowych, w których zaangażowanie powinno być zmniejszane. W tym celu ustanowione są i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowania branżowego.

Polityka zaangażowania Banku wobec klientów należących do poszczególnych branż prowadzona jest odrębnie wobec dużych klientów Bankowości Korporacyjnej oraz średnich, małych i mikro klientów Bankowości Przedsiębiorstw:

- polityka zaangażowania Banku wobec klientów korporacyjnych i komercyjnych należących do poszczególnych sektorów prowadzona jest poprzez definiowanie rynków docelowych. Jednym z kluczowych elementów uwzględnianych przy definiowaniu rynków docelowych jest dokonana na podstawie odpowiednich analiz ocena ryzyka branżowego. W ramach określonych rynków docelowych definiowane są kryteria akceptacji ryzyka,
- polityka zaangażowania Banku wobec małych, średnich i mikro przedsiębiorstw prowadzona jest poprzez negatywną selekcję branż charakteryzujących się zbyt wysokim ryzykiem współpracy.

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki, w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane w zakresie zaangażowania (brutto) Banku w dwudziestu największych branżach gospodarki oraz w podziale na typ prowadzonej działalności według stanu na porównawcze okresy.

Branża gospodarki według PKD	31.12.2008	31.12.2007
	w %	w %
Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, motocyklami	17,3	17,0
Pośrednictwo finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych	13,7	11,4
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	6,6	7,2
Handel detaliczny, z wyłączeniem sprzedaży pojazdów samochodowych, motocykli; naprawa artykułów użytku osobistego i domowego	5,7	4,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5,5	8,0
Produkcja wyrobów chemicznych	4,5	5,2
Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów samochodowych i motocykli; sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów samochodowych	3,2	2,9
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	3,0	2,5
Poczta i telekomunikacja	2,9	3,6
Produkcja maszyn i aparatury	2,7	1,9
Pierwsze "10" branż gospodarki	65,1	63,9
Budownictwo	2,6	2,4
Transport lądowy, transport rurociągowy	2,0	2,1
Pozostałe usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	2,0	2,9
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	2,0	1,8
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	1,9	1,8
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	1,8	1,5
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	1,7	1,5
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1,7	2,1
Wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	1,7	2,2
Produkcja wyrobów tytoniowych	1,6	1,5
Pierwsze "20" branż gospodarki	84,1	83,7
Pozostałe branże	15,9	16,3
Razem	100,0	100,0

Pomimo, że w stosunku do końca 2007 roku koncentracja w wybranych branżach zmieniła się, ogólny poziom koncentracji portfela pozostał na podobnym poziomie.

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007
Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności		
<i>Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków</i>		
finansowa	4 011 162	9 202 622
produkcyjna	3 442 036	3 248 892
usługowa	838 892	803 948
pozostała	3 713 016	3 689 529
	12 005 106	16 944 991
<i>Należności brutto od osób fizycznych</i>		
	5 774 490	4 767 591
(patrz nota 21)	17 779 596	21 712 582

ZARZĄDZANIE EKSPOZYCJAMI Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI

Bank posiada jednolity wewnętrzny system klasyfikacji należności na podstawie ustalonych kryteriów. Proces aktywnego zarządzania jakością portfela obejmuje nadawanie ekspozycjom nie tylko odpowiedniego ratingu, ale również właściwej klasyfikacji i dostosowanie działań naprawczych bądź egzekucyjnych do klasyfikacji należności. System nadawanych ratingów i klasyfikacji odgrywa kluczową rolę przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznana została utrata wartości są podzielone na dwie grupy. Wyodrębnia się portfel ekspozycji zarządzanych na podstawie indywidualnej klasyfikacji (klienci oceniani indywidualnie) oraz portfel ekspozycji zarządzanych na bazie zaległości (klienci oceniani portfelowo). Przypisanie do określonego portfela zależy od całkowitej kwoty zaangażowania danego klienta.

Dla klientów ocenianych indywidualnie, ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości to te, w przypadku których zaistniały obiektywne przesłanki wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych obejmujące, między innymi:

- obiektywnie stwierdzone trudności dłużnika z wypłacalnością,
- zaległości w płatnościach umownych,
- złamanie warunków umowy kredytowej,
- wysokie prawdopodobieństwo, iż dłużnik rozpocznie postępowanie układowe lub upadłościowe.

Dla klientów ocenianych na podstawie zaległości obiektywnym dowodem utraty wartości ekspozycji kredytowych jest przekroczenie określonych progów dni zaległości.

Kadra zarządzająca ryzykiem regularnie ocenia adekwatność ustanowionych odpisów na ekspozycjach z rozpoznaną utratą wartości przeprowadzając przeglądy portfela.

Klienci zarządzani na bazie klasyfikacji

Utrata wartości jest określana przez szacowanie straty na ekspozycji, odrębnie dla każdej ekspozycji, przy uwzględnieniu następujących czynników:

- łączne zaangażowanie klienta,
- predyspozycje do utrzymania się na rynku modelu biznesowego klienta i zdolność do pomyślnego rozwiązania problemów finansowych,
- generowanie przepływów pieniężnych wystarczających do obsługi zobowiązań,
- kwoty i terminy oczekiwanych spłat,
- możliwa do odzyskania wartość zabezpieczenia i prawdopodobieństwo udanego przejęcia zabezpieczenia z uwzględnieniem wszystkich ryzyk prawnych,
- oczekiwane płatności dostępne w przypadku upadłości czy likwidacji,

- oszacowane prawdopodobne koszty związane z dochodzeniem zaległych płatności,
- w niektórych przypadkach również cena rynkowa wierzytelności.

Polityka Banku wymaga, aby poziom odpisów na znaczących zaangażowaniach zarządzanych na bazie klasyfikacji był przeglądany co najmniej co kwartał. Przegląd obejmuje posiadane zabezpieczenia oraz weryfikację dokonanych i oczekiwanych spłat.

Klienci zarządzani na bazie zaległości

Dla ekspozycji, które nie są uznane za znaczące, utrata wartości jest obliczana na bazie portfelowej, w oparciu o zaległości w spłacie. Stosowane jest podejście sformalizowane, które przypisuje progresywnie tym wyższy odpis, im dłużej klient zalega ze spłatą kredytu.

Poniżej został zaprezentowany portfel Banku, w którym należności klientów ze stwierdzoną utratą wartości pogrupowane zostały w kategorii ryzyka na bazie klasyfikacji, a należności bez utraty wartości według wewnętrznych ratingów ryzyka. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu utraty wartości. Dla celów określenia maksymalnej ekspozycji Banku na ryzyko kredytowe należy uwzględnić również ekspozycje o charakterze pozabilansowym (opisane w nocie 35), dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (opisane w nocie 19), aktywa finansowe przeznaczone do obrotu (opisane w nocie 18) oraz inne aktywa (opisane w nocie 27).

w tys. zł

	31.12.2008		31.12.2007	
	Należności od klientów	Należności od banków	Należności od klientów	Należności od banków
Należności oceniane indywidualnie				
kategoria ryzyka II	56 489	-	31 119	-
kategoria ryzyka III	203 645	-	212 950	-
kategoria ryzyka IV	1 012 461	2 253	912 314	1 852
Wartość brutto	1 272 595	2 253	1 156 383	1 852
Utrata wartości	1 018 208	2 253	991 210	1 852
Wartość netto	254 387	-	165 173	-
Należności oceniane portfelowo				
kategoria ryzyka II	392	-	2 095	-
kategoria ryzyka III	6 264	-	27 821	-
kategoria ryzyka IV	481 123	-	420 950	-
Wartość brutto	487 779	-	450 866	-
Utrata wartości	366 017	-	361 517	-
Wartość netto	121 762	-	89 349	-
Należności bez utraty wartości				
rating ryzyka 1-4	11 927 034	2 875 070	9 662 553	8 264 859
rating ryzyka 5-6	724 401	43 272	2 019 883	1 403
rating ryzyka 7-8	346 063	101 129	154 783	-
Wartość brutto	12 997 498	3 019 471	11 837 219	8 266 262
Utrata wartości	69 116	1 788	48 964	34
Wartość netto	12 928 382	3 017 683	11 788 255	8 266 228
Łączna wartość netto	13 304 531	3 017 683	12 042 777	8 266 228

w tys. zł

	31.12.2008		31.12.2007	
	Należności od klientów	Należności od banków	Należności od klientów	Należności od banków
Utrata wartości oceniana indywidualnie				
kategoria ryzyka II	16 217	-	2 964	-
kategoria ryzyka III	72 902	-	110 646	-
kategoria ryzyka IV	929 089	2 253	877 600	1 852
	1 018 208	2 253	991 210	1 852

w tys. zł

	31.12.2008		31.12.2007	
	Należności od klientów	Należności od banków	Należności od klientów	Należności od banków
Utrata wartości oceniana portfelowo				
kategoria ryzyka II	96	-	626	-
kategoria ryzyka III	2 505	-	11 821	-
kategoria ryzyka IV	363 416	-	349 070	-
	366 017	-	361 517	-
Odpis na poniesione niezidentyfikowane straty				
rating ryzyka 1-4	54 797	2	32 883	25
rating ryzyka 5-6	4 929	322	12 070	9
rating ryzyka 7-8	9 390	1 464	4 011	-
	69 116	1 788	48 964	34
Łączna utrata wartości	1 453 341	4 041	1 401 691	1 886

w tys. zł

	31.12.2008	31.12.2007
Należności objęte odpisem na poniesione niezidentyfikowane straty		
Należności nieprzeterminowane		
0-30 dni	16 015 777	20 102 495
Należności przeterminowane		
31-90 dni	1 148	938
91-180 dni	44	48
Wartość brutto	16 016 969	20 103 481

RYZIKO RYNKOWE*Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym*

Zarządzanie ryzykiem rynkowym obejmuje dwa podstawowe obszary ryzyka: ryzyko płynności finansowej oraz ryzyko cenowe.

Ryzyko płynności jest definiowane jako niebezpieczeństwo niewywiązania się Banku z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i partnerów.

Ryzyko cenowe określane jest jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Banku zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Banku odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, jak również zapewnienie, że wszystkie ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Banku opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosownych w Citigroup, podmiocie dominującym wobec Banku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe

w Banku, spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu – Szefa Sektora Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAiP),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko.

Zarządzanie ryzykiem płynności

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi dostępu do środków płynnych w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych. Bank przestrzega wymogi regulacyjne nadzoru bankowego w Polsce, a w szczególności Uchwały nr 9/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności (od 1 stycznia 2008 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Finansowego) z uwzględnieniem zasad polityki płynności Citigroup.

Bank analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długo-terminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka.

Płynność jest monitorowana i zarządzana w ramach struktury obejmującej przeglądy prowadzone przez KZAiP, Radę Nadzorczą Banku i Pion Skarbu Banku. Odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych przez Komisję Nadzoru Finansowego norm płynności oraz poziomów ekspozycji na ryzyko płynności w Banku zgodnie z ustalonymi limitami wewnętrznymi, jak również bieżące zarządzanie ryzykiem płynności należą do Dyrektora Biura Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Skarbu.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań KZAiP i jest określone w strategii Banku. Jest ono prowadzone w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmuje analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań KZAiP i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Banku plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Pionu Skarbu i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Bank analizuje także poziom płynności w sytuacjach kryzysowych, przyjmując jako warunek konieczny brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Pionu Skarbu i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Banku, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz bank centralny.

Zasady i procesy ograniczania i monitorowania ryzyka

Podstawowymi raportami do oszacowania poziomu ryzyka płynności Banku są: regulacyjne miary płynności: raport luki płynności krótkoterminowej pokazujący relację aktywów płynnych do niestabilnych źródeł finansowania oraz raporty nadzorczych miar płynności długoterminowej tj. współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi oraz współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi.

Komisja Nadzoru Finansowego ustaliła dla wszystkich współczynników minimalny limit na poziomie

1 tzn., że w każdym dniu roboczym aktywa płynne Banku powinny przewyższać niestabilne źródła finansowania, a fundusze własne wraz ze stabilnymi środkami obcymi powinny przewyższać poziom aktywów niepłynnych i o ograniczonej płynności. W ramach kalkulacji Bank regularnie przygotowuje analizy stabilności poszczególnych kategorii pasywów, dostępności i poziomu obrotów rynków do upłynniania aktywów oraz prognozy przyrostu aktywów klientów.

Dodatkowo w celu ograniczania ryzyka płynności płatniczej przygotowywany jest dla Banku raport dostępu do rynku (*Market Access Report*, MAR). Raport ten pokazuje luki w przepływach finansowych w indywidualnych przedziałach czasowych, wskazując na ewentualną konieczność znalezienia dodatkowych źródeł finansowania na rynku hurtowym. Raport MAR przedstawia wszystkie przepływy finansowe związane z transakcjami bilansowymi i pozabilansowymi transakcjami wymiany walutowej oraz transakcjami depozytowo-lokacyjnymi i transakcjami kupna-sprzedaży papierów wartościowych z przyszłą datą waluty. Raporty na temat luki płynności są przygotowywane codziennie. Raporty obejmują zagregowany bilans Banku i spółek zależnych Banku Handlowy-Leasing Sp. z o.o. i Dom Maklerski Banku Handlowego S.A.

Limity luki ustalane przez KZAiP Banku obowiązują dla następujących okresów: O/N, 2-7 dni, 8-15 dni, 1 miesiąc, 2 miesiące, 3 miesiące, 6 miesięcy i 1 rok. Luka płynności powyżej 1 roku nie jest objęta limitem, ale podlega monitorowaniu. Podczas obliczania luki brane są pod uwagę badania statystyczne, zwłaszcza w odniesieniu do stabilności bazy depozytowej oraz założeń dotyczących udziału indywidualnych grup produktowych w ogólnej strukturze bilansu Banku. Dodatkowo, w celu dokonania oceny ryzyka płynności analizowane i monitorowane są podstawowe relacje w strukturze bilansu Banku.

Metoda oceny ryzyka płynności polega na określeniu poziomu zmodyfikowanej luki w przepływach finansowych w stosunku do potencjalnych źródeł finansowania. Dlatego poziomy luki porównywane są z możliwością uzyskania dodatkowego finansowania z rynku hurtowego (inne banki, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne, firmy ubezpieczeniowe) oraz ze stanem aktywów płynnych (głównie płynne papiery wartościowe), które można sprzedać lub zastawić (w ramach transakcji repo lub przy pomocy kredytu lombardowego NBP) w określonym horyzoncie czasowym.

Wielkości zmodyfikowanej luki przepływów finansowych oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2008 roku i 31 grudnia 2007 roku przedstawione są w poniższych tabelach.

Urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2008 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	4 261 460	686 524	989 882	12 517	35 294 988
Pasywa	7 049 895	94 153	41 359	44 042	34 015 922
Luka bilansowa w danym okresie	(2 788 435)	592 371	948 523	(31 525)	1 279 066
Transakcje pozabilansowe – wpływy	7 294 723	6 124 796	10 452 627	1 752 153	4 512 902
Transakcje pozabilansowe – wypływy	6 535 615	6 017 968	10 474 050	1 738 723	5 563 943
Luka pozabilansowa w danym okresie	759 108	106 828	(21 423)	13 430	(1 051 041)
Luka skumulowana	(2 029 327)	(1 330 128)	(403 028)	(421 123)	(193 098)

Urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2007 roku:

<i>w tys. zł</i>	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	4 686 511	2 284 393	2 127 856	431 052	28 495 974
Pasywa	4 803 476	860 220	69 813	27 606	32 264 671
Luka bilansowa w danym okresie	(116 965)	1 424 173	2 058 043	403 446	(3 768 697)
Transakcje pozabilansowe – wpływy	16 145 663	6 012 349	12 864 610	873 563	4 227 465
Transakcje pozabilansowe – wypływy	16 073 819	6 109 832	12 783 929	902 277	4 277 570
Luka pozabilansowa w danym okresie	71 844	(97 483)	80 681	(28 714)	(50 105)
Luka skumulowana	(45 121)	1 281 569	3 420 293	3 795 025	(23 777)

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2008	31.12.2007	Zmiana
Aktywa płynne, z tego:	15 247 016	10 651 168	4 595 848
rachunek nostro w NBP i stabilna część gotówki	3 183 925	3 059 474	124 451
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1 248 263	1 124 056	124 207
dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	10 814 828	6 467 638	4 347 190
Skumulowana luka płynności do 1 roku	(403 028)	3 420 291	(3 823 319)
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	3 783%	Pozytywna luka	Nie dotyczy

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Banku według umownych terminów wymagalności.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat	Odsetki
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	-	-	-	-	-	-	-
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu								
Depozyty sektora finansowego	30	7 994 598	7 901 953	43 691	39 950	4 743	-	4 261
<i>w tym: banki</i>	30	3 333 839	3 286 616	13 223	34 000	-	-	1 135
Depozyty sektora niefinansowego	30	19 910 211	18 234 165	1 298 410	323 560	27 065	84	26 927
Pozostałe zobowiązania	30	387 556	194 052	24 603	12 638	62 604	89 669	3 990
		<u>28 292 365</u>	<u>26 330 170</u>	<u>1 366 704</u>	<u>376 148</u>	<u>94 412</u>	<u>89 753</u>	<u>35 178</u>
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Instrumenty pochodne	18	4 754 417	224 081	399 117	1 277 529	1 575 691	1 277 999	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych		<u>11 363 091</u>	<u>10 723 493</u>	<u>38 618</u>	<u>168 924</u>	<u>380 018</u>	<u>52 038</u>	<u>-</u>
		<u>44 409 873</u>	<u>37 277 744</u>	<u>1 804 439</u>	<u>1 822 601</u>	<u>2 050 121</u>	<u>1 419 790</u>	<u>35 178</u>
Instrumenty pochodne rozliczane brutto								
Wpływy		29 126 979	6 209 300	6 180 753	10 389 201	3 700 904	2 646 821	
Wypływy		28 994 979	6 415 210	6 022 235	10 373 970	3 557 517	2 626 047	
		<u>132 000</u>	<u>(205 910)</u>	<u>158 518</u>	<u>15 231</u>	<u>143 387</u>	<u>20 774</u>	

Na dzień 31 grudnia 2007 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat	Odsetki
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	18	34 932	34 932	-	-	-	-	-
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu								
Depozyty sektora finansowego	30	7 243 343	6 302 828	842 659	55 000	1 855	-	41 001
<i>w tym: banki</i>	30	3 787 688	2 862 056	835 859	50 000	-	-	39 773
Depozyty sektora niefinansowego	30	19 758 036	18 845 658	573 487	249 598	76 367	145	12 781
Pozostałe zobowiązania	30	442 110	237 009	20 650	45 294	136 055	-	3 102
		27 443 489	25 385 495	1 436 796	349 892	214 277	145	56 884
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu								
Instrumenty pochodne	18	3 097 536	157 773	218 318	675 047	1 335 325	711 073	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych								
		11 204 214	10 072 625	1 492	274 002	778 667	77 428	-
		41 780 171	35 650 825	1 656 606	1 298 941	2 328 269	788 646	56 884
Instrumenty pochodne rozliczane brutto								
Wpływy		38 763 702	15 848 325	6 024 356	12 513 327	2 027 563	2 350 131	
Wypływy		38 827 275	15 775 189	6 071 284	12 522 393	2 081 318	2 377 091	
		(63 573)	73 136	(46 928)	(9 066)	(53 755)	(26 960)	

Jako element opracowywania rocznego planu finansowania i zabezpieczenia płynności, KZAiP ustala w cyklu rocznym zestaw rynkowych czynników ostrzegawczych, dla których wyznacza wartości progowe. Przekroczenie wartości progowych jest podstawą do podjęcia przez komitet dyskusji i decyzji odnośnie ewentualnej konieczności działań nadzwyczajnych, w tym zmian w zakresie zarządzania płynnością Banku.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych płynności. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- obniżenie ratingu długoterminowego,
- obniżenie ratingu krótkoterminowego,
- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Testy warunków skrajnych płynności przeprowadzane są co miesiąc.

Rezultaty testów warunków skrajnych są poddawane przeglądowi w celu zapewnienia zdolności Banku do samofinansowania i odpowiedniej płynności nawet w sytuacjach kryzysowych. Oprócz tego opracowuje się i regularnie aktualizuje awaryjny plan finansowania. Plan ten określa szczegółowe zasady, procedury, zakresy obowiązków, zawiera także rezultaty testów warunków skrajnych. Ponadto plan zawiera podstawowe zalecenia dla Pionu Skarbu, jako zarządzającego płynnością bieżącą, w zakresie pozyskiwania funduszy w sytuacji kryzysowej.

Zarządzanie ryzykiem cenowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem cenowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem cenowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowe i bankowe.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak dłużne papiery wartościowe kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zawierane w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych prowadzona jest przez Departament Skarbu Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne oraz opcje na stopy procentowe. Działalność Banku w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednocześnie (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku z czym portfel transakcji opcyjnych jest wyłączony z kalkulacji i monitoringu ryzyka cenowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka cenowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, nie zaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Departament Skarbu Banku przejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Banku. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej ceny funduszy.

Bilans Banku obejmuje następujące aktywa i zobowiązania:

- obciążone ryzykiem wartości godziwej (związanym ze stopą procentową):
 - dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu oraz papiery dyskontowe,
 - kredyty i depozyty o stałym oprocentowaniu,
- obciążone ryzykiem przepływów pieniężnych (związanych ze stopą procentową):
 - dłużne papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu,
 - kredyty i depozyty o zmiennym oprocentowaniu,
- nieobciążone bezpośrednio ryzykiem stopy procentowej:
 - aktywa trwałe,
 - inwestycje kapitałowe,
 - wartości niematerialne.

Ponadto Bank jest obciążony ryzykiem stopy procentowej z tytułu zawierania transakcji pochodnych takich jak jednowalutowe transakcje wymiany stóp procentowych (IRS), dwuwalutowe transakcje wymiany stóp procentowych (CIRS), transakcje typu Forward Rate Agreement, transakcje typu futures, swapy walutowe oraz terminowe transakcje walutowe.

Pomiar ryzyka cenowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (*Value-at-Close*) / całkowitego zwrotu z portfela (*Total Return*),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (*Interest Rate Exposure*, IRE),
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych jako zabezpieczenia ekonomiczne w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży o oprocentowaniu stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności;
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania;
- transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Banku), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). Do grupy tych transakcji / pozycji bilansu zalicza się m.in: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w

- szczególności kredytów ratalnych;
- transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/pasywa;
 - transakcje bezpośrednio zawierane przez Departament Skarbu na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Departamentu Skarbu) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (*Value-at-Close*) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Miary IRE kalkulowane są dla Banku oraz odrębnie dla Pionu Skarbu. Miara IRE dla Banku odzwierciedla wartości ekspozycji na ryzyko stóp procentowych przy zastosowaniu terminów przeszacowania ustalonych w umowach z klientami (zgodnie z wyżej wymienionymi zasadami konstrukcji luk przeszacowania). Miara IRE dla Pionu Skarbu odzwierciedla pozycje ryzyka przekazane przez inne jednostki Banku do tego Pionu za pośrednictwem mechanizmu transferowej ceny funduszy oraz własne pozycje ryzyka tego Pionu.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Banku na dzień 31 grudnia 2008 roku oraz na dzień 31 grudnia 2007 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Banku.

w tys. zł	31.12.2008		31.12.2007	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	7 642	104 071	8 130	90 683
USD	(394)	3 351	(3 649)	(4 469)
EUR	(8 836)	(42 808)	(18 431)	(48 043)

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Bank dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Banku.

W uzupełnieniu do testów warunków skrajnych dla całej księgi bankowej Bank dodatkowo przeprowadza testy tylko dla portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (AFS), określające potencjalny wpływ na kapitał Banku zmiany wartości wyceny portfela tych papierów.

Limity IRE i AFS DV01 ustalone są dla znaczącego zaangażowania we wszystkich walutach. Waluty związane z niewielkim zaangażowaniem mogą być agregowane w oddzielnym portfelu.

DV01, czyli wartość pieniężna jednego punktu bazowego portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, stanowi uzupełnienie kontroli za pomocą metody IRE zastosowanej w przypadku ryzyka stóp procentowych w portfelu Banku. Wskaźnik ten pokazuje, w jaki sposób zmieni się wartość portfela instrumentów finansowych (w tym przypadku będą to papiery wartościowe dostępne do sprzedaży) przy zmianie stopy procentowej dla określonej waluty na określonym odcinku krzywej stóp procentowych. Metoda IRE pokazuje możliwość zmiany marży stopy procentowej w przyszłości, dlatego wpływ zmian stóp procentowych na wynik finansowy Banku nastąpi w przyszłych okresach, tak jak dzieje się to w przypadku pozycji wycenianych za pomocą metody zamortyzowanego kosztu. Jednakże wpływ zmian stóp procentowych na wartość portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży jest widoczny natychmiast, tyle że nie w wyniku finansowym, a w wartości funduszy kapitałowych Banku, ponieważ niezrealizowany wynik z wyceny tych papierów wartościowych zmienia ich wartość.

Biuro Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Skarbu prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży:

- zarządzanie płynnością finansową,
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Pion Skarbu z innych jednostek organizacyjnych Banku,
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Banku przez Pion Skarbu.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Banku, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Przekroczenie wartości granicznych którejkolwiek z wymienionych miar ryzyka powoduje przekazanie informacji na wyższe szczeble zarządzania oraz konieczność określenia przez zarządzających dalszego planu działania.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawione są w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2008			31.12.2007			Ogółem w okresie 01.01.2008 – 31.12.2008		
	Ogółem	Pap. Wart.	IRS	Ogółem	Pap. Wart.	IRS	średnia	min	max
PLN	(1 246)	(1 246)	-	(1 338)	(1 338)	-	(1 267)	(1 368)	(1 144)
USD	(99)	(99)	-	(123)	(203)	80	(116)	(420)	-
EUR	(766)	(766)	-	(650)	(827)	177	(856)	(1 187)	(657)

Działalność Banku w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Systemy stosowane do raportowania i pomiaru ryzyka stopy procentowej księgi bankowej

Aplikacja służąca do sporządzania raportów ryzyka stopy procentowej księgi bankowej działa w oparciu o wystandaryzowany zestaw danych na poziomie pojedynczej transakcji, pochodzącej z głównego systemu księgowego. Aplikacja używana jest w większości jednostek Citigroup. Uzupełnieniem raportów z aplikacji są informacje i miary ryzyka generowane dodatkowo na podstawie danych zawartych w wewnętrznych systemach Pionu Finansów.

Pomiar ryzyka cenowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (*Factor Sensitivity*),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01 (Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym) spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę. Całkowita wielkość DV01 dla danej waluty jest różnicą z wyceny wszystkich instrumentów wchodzących w skład portfela handlowego w danej walucie według struktury krzywych dochodowości na moment dokonywania wyceny, a wyceną tych instrumentów opartą na tych samych krzywych przy założeniu ich równoległego przesunięcia o 1 punkt bazowy w górę. DV01 jest kalkulowane dla każdego zdefiniowanego czynnika ryzyka (punktu węzłowego krzywej) osobno, po czym agregowane dla danej waluty.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Z zastosowaniem powyższych miar ustalane są limity pozycji ryzyka w podziale na waluty i poszczególne jednostki organizacyjne. W przypadku ryzyka stóp procentowych stosowane są dodatkowo progi ostrzegawcze dla pozycji ryzyka na poszczególnych odcinkach krzywych stóp procentowych. Limity ryzyka ustalane są dla pozycji na koniec dnia i monitorowane w cyklu dziennym.

Miarą zintegrowaną ryzyka cenowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Banku wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Bank dokonuje pomiaru VaR i monitoringu tej miary w operacyjnym zarządzaniu ryzykiem. VaR nie jest natomiast stosowany obecnie do kalkulacji regulacyjnego wymogu kapitałowego, w związku z czym Bank nie występował do Komisji Nadzoru Finansowego o wydanie zgody na stosowanie metody wartości zagrożonej.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Bank dokonuje pomiaru ryzyka w warunkach skrajnych dla czterech podstawowych scenariuszy:

- najbardziej prawdopodobnego opartego na historycznej zmienności czynników ryzyka,
- lokalnego kryzysu finansowego,
- globalnego kryzysu finansowego oraz
- szokowego opartego na hipotetycznych zmianach podstawowych czynników ryzyka.

Trzy powyższe narzędzia ograniczania i monitoringu ryzyka cenowego portfeli handlowych uzupełnione są:

- progami ostrzegawczym skumulowanej w okresie miesiąca straty na porfelu handlowym,
- progami ostrzegawczymi ogólnego wolumenu nierozliczonych transakcji określonego rodzaju instrumentów finansowych (Aggregated Contracts Triggers),
- progami ostrzegawczymi maksymalnego terminu do zapadalności danego instrumentu finansowego (Maximum Tenor Trigger),
- limitami i progami ostrzegawczych koncentracji dla rodzajów papierów wartościowych, emitentów oraz emisji w przypadku dłużnych i właścicielskich papierów wartościowych.

Bank notuje ekspozycje ryzyka cenowego portfeli handlowych w dwudziestu jeden walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko cenowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 z pominięciem ekspozycji wynikających z zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w 2008 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	w okresie 01.01.2008 – 31.12.2008				
	31.12.2008	31.12.2007	Średnio	Maximum	Minimum
PLN	(42)	(43)	(121)	294	(515)
EUR	23	(73)	(37)	82	(218)
USD	(10)	(14)	7	243	(112)
HUF	(12)	(31)	(38)	12	(113)

W 2008 roku średnie wielkości ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w porównaniu z rokiem 2007 pozostały na zbliżonym poziomie, zmieniła się natomiast struktura walutowa utrzymywanych pozycji. Większe ekspozycje przyjmowane były w walucie krajowej (średnia wielkość wskaźnika DV01 wynosiła –121 tys. zł wobec –45 tys zł w roku 2007), mniejszy natomiast był średni apetyt na ryzyko w EUR (średnia wielkość pozycji była o około 66 tys zł niższa w porównaniu do roku 2007). Jeśli chodzi o maksymalne wielkości ekspozycji przyjmowanej przez Departament Skarbu to były one znacznie niższe niż w roku ubiegłym na wszystkich głównych walutach (np maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła –515 tys. zł w porównaniu do –690 tys. zł w roku 2007, a w EUR –218 tys. zł w porównaniu do –379 tys zł w roku ubiegłym).

Pion Skarbu, prowadzący w ramach Banku działalność handlową na instrumentach finansowych, kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela

papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2008 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2008	31.12.2007	w okresie 1.01.2008 – 31.12.2008		
			Średnio	Maximum	Minimum
Ryzyko walutowe	114	151	916	5 672	34
Ryzyko stóp procentowych	3 511	4 254	3 427	14 192	1 089
Ryzyko ogółem	3 514	4 225	3 790	14 564	1 148

Ogólny średni poziom ryzyka cenowego portfeli handlowych w roku 2008 był niższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2007 o około 0,4 mln zł, głównie jako wynik zmniejszenia poziomów ekspozycji walutowej. Jeśli chodzi o maksymalne poziomy ryzyka, to były one znacznie wyższe w roku 2008 na skutek zwiększonej zmienności głównych czynników rynkowych odnotowanej w czwartym kwartale roku. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 14,6 mln zł, podczas gdy w 2007 roku był na poziomie 8,9 mln zł.

Systemy stosowane do raportowania i pomiaru ryzyka stopy procentowej księgi handlowej

Podstawowym systemem służącym do pomiaru, raportowania i monitorowania ryzyka cenowego portfela handlowego jest wewnętrzna baza raportowa jednostki Finansów i jednostki Zarządzania Ryzykiem, która czerpie dane źródłowe w cyklu dziennym z następujących systemów:

- Kondor+ - podstawowego systemu transakcyjnego jednostki Skarbu w zakresie informacji dotyczących wielkości współczynników wrażliwości na zmiany stóp procentowych, w podziale na poszczególne instrumenty i przedziały zapadalności oraz wielkości pozycji walutowych,
- GMR - systemu kalkulacyjno-raportowego w zakresie informacji dotyczącej wartości narażonej na ryzyko (VaR) dla wszystkich czynników ryzyka łącznie, a także w podziale na czynniki indywidualnie (kursy walutowe i stopy procentowe).

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Bank nie ponosi ryzyka zmiany cen instrumentów kapitałowych w ramach prowadzonej działalności handlowej. Posiadany przez Bank portfel inwestycji kapitałowych ma charakter niehandlowy.

Ekspozycja walutowa Banku

Ekspozycję walutową Banku według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

31.12.2008

w tys. zł

	Operacje bilansowe		Transakcje pozabilansowe		Pozycja netto
	Aktywa	Pasywa	Aktywa	Pasywa	
EUR	4 423 635	4 538 145	11 890 724	11 688 164	88 050
USD	2 929 611	3 307 282	4 855 201	4 496 077	(18 547)
GBP	411 184	518 265	303 154	190 099	5 974
CHF	383 881	237 469	350 563	479 880	17 095
Pozostałe waluty	442 909	430 188	520 318	553 579	(20 540)
	8 591 220	9 031 349	17 919 960	17 407 799	72 032

31.12.2007

w tys. zł

	Operacje bilansowe		Transakcje pozabilansowe		Pozycja netto
	Aktywa	Pasywa	Aktywa	Pasywa	
EUR	4 575 515	3 360 332	11 778 224	12 975 816	17 591
USD	4 074 053	2 514 173	8 981 926	10 554 964	(13 158)
GBP	11 818	153 499	170 978	26 181	3 116
CHF	88 301	68 382	6 484	18 177	8 226
Pozostałe waluty	16 360	64 233	553 858	523 823	(17 838)
	8 766 047	6 160 619	21 491 470	24 098 961	(2 063)

RYZIKO OPERACYJNE

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem operacyjnym

Ryzyko operacyjne zdefiniowano jako ryzyko poniesienia strat, w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, ludzi, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko związane z praktykami biznesowymi, jak również ryzyko prawne, czyli ryzyko niezgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz z regulacjami wewnętrznymi Banku. Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka utraty reputacji, strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

Celem procesu zarządzania Ryzykiem Operacyjnym w Banku jest zapewnienie:

- spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, kontroli, oceny, monitorowania i pomiaru ryzyka operacyjnego oraz sprawozdawczości w tym zakresie,
- efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcji ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych),
- spełnienia wymogów kapitałowych dla ryzyka operacyjnego,
- zgodności z przepisami dotyczącymi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Podejście Banku do ryzyka operacyjnego opisane jest w wewnętrznej polityce zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz procesem samooceny.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym składa się z następujących kluczowych elementów:

- identyfikacja ryzyka,
- ograniczanie ryzyka,
- samoocena ryzyka i kontroli,
- monitoring ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- sprawozdawczość obszarów narażonych na ryzyko operacyjne.

Proces samooceny umożliwia bieżącą identyfikację, kontrolę, ocenę, monitorowanie, pomiar i raportowanie oceny jakości procesów kontrolnych i potencjalnych zagrożeń. Dane na temat wpływu zdarzeń wiążących się z ryzykiem operacyjnym (strat) na wyniki Banku są zbierane regularnie od kilku lat. Wprowadzone w ostatnich latach centralizacja i automatyzacja pozwoliły na znaczne obniżenie liczby oraz kwot strat operacyjnych.

Bank zarządza ryzykiem operacyjnym przy użyciu różnych narzędzi i technik, w tym m.in. polityk, procedur, list kontrolnych, limitów, procesu samooceny, narzędzi kontrolowania bezpieczeństwa informacji, planów awaryjnych, ubezpieczeń, audytów.

Role i zakresy odpowiedzialności w zakresie ryzyka operacyjnego na różnych poziomach wyższego kierownictwa Banku uregulowano w „Polityce Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym oraz Procedurze Samooceny”. Do najistotniejszych należą:

- Zarząd Banku odpowiada za opracowanie i wdrożenie strategii zarządzania ryzykiem, w tym za zorganizowanie i funkcjonowanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym, oraz jeśli to konieczne, za wprowadzanie niezbędnych korekt w celu usprawnienia tego procesu. Zasady i procedury zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmują pełny zakres działalności Banku. Decyzje strategiczne dotyczące polityki banku, jego organizacji, podziału ról i zakresów odpowiedzialności, reorganizacji procesów, automatyzacji i centralizacji zastrzeżone są dla Zarządu Banku;
- Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad kontrolą systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jej adekwatność i skuteczność;
- Każdy główny segment biznesu oraz każdy podmiot zależny jest zobowiązany do wdrożenia procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym zgodny z wymogami „Polityki Zarządzania

Ryzykiem Operacyjnym oraz Procedury Samooceny”. Chociaż identyfikacja ryzyka, samoocena i procesy raportowania są pod wieloma względami uregulowane i ujednolicone w jednostkach biznesowych procesy ograniczania, monitoringu i pomiaru ryzyka są określone przez każdą jednostkę biznesową i mogą być różne w różnych jednostkach.

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem oraz wspierające go Komisje ds. Ryzyka, Systemu Kontroli. Uchybienia kontrolne, działania naprawcze, zdarzenia operacyjne i wskaźniki związane z ryzykiem operacyjnym są przedmiotem regularnych raportów przedstawianych odpowiednim Komitetom. Jednocześnie jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Banku są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka operacyjnego

Raportowanie danych o ryzyku operacyjnym obejmuje:

- rezultaty audytów wewnętrznych i zewnętrznych,
- rezultaty samooceny,
- kluczowe ryzyka operacyjne i wskaźniki ryzyka operacyjnego,
- dane o istotnych stratach wewnętrznych,
- informacje i problemy dot. planów awaryjnych i bezpieczeństwa informacji,
- dane umożliwiające monitorowanie profilu ryzyka operacyjnego.

Gromadzenie danych o stratach operacyjnych odbywa się przy użyciu systemu pozwalającego na rejestrację informacji potrzebnych do analizy, raportowania zarządczego i regulacyjnego.

Na podstawie regularnego monitorowania, Zarząd Banku ocenia ogólny poziom ryzyka operacyjnego jako średni, typowy dla skali działalności Banku.

Zasady polityki ograniczania ryzyka operacyjnego

Procesy kontrolne stosowane w Banku służą ograniczaniu przyczyn wystąpienia negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Przykładowe mechanizmy kontrolne to: podział obowiązków w ramach funkcji wykonawca-kontroler (*maker-checker*), monitorowanie ustalonych limitów, czy wymogi polityki regulującej sprzedaż i zakup papierów wartościowych przez pracowników. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka (*outsourcing*, ubezpieczenia).

Kierownictwo wyższego i średniego szczebla odpowiedzialne jest za wdrożenie dodatkowych kontroli, w uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza w kontekście zgodności z wytycznymi prawa i zaleceniami Komisji Nadzoru Bankowego.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do poziomowi ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może przyjąć i proponowania odpowiednich działań, jakie należy podjąć w celu jego ograniczenia lub transferu.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych kontroli z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny) oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowalnego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem Bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2008 roku, kapitał własny Banku wynosił 5,5 mld zł, zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) (do końca 2007 roku pod nazwą Komisja Nadzoru Bankowego) wynosił 3,3 mld zł. Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany wykorzystując do tego celu współczynnik adekwatności kapitałowej.

Decyzją Zarządu Banku wymogi kapitałowe Banku z tytułu ryzyka kredytowego oraz operacyjnego obliczane są zgodnie z metodami standardowymi określonymi w uchwałach KNF. Długoterminowym celem jest wdrożenie metod zaawansowanych dla tych ryzyk.

Od 2008 roku, Bank rozpoczął proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Bank określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak zyski Banku, oczekiwania Banku w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, jak również uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

44. Oświadczenia Zarządu Banku

Prawdziwość i rzetelność prezentowanych sprawozdań

Zgodnie z najlepszą wiedzą Zarządu Banku, którego członkami są: Pan Sławomir Sikora – Prezes Zarządu, Pan Michał H. Mrozek – Wiceprezes Zarządu, Pan Peter Rossiter – Wiceprezes Zarządu, Pani Sonia Wędrychowicz-Horbatowska – Wiceprezes Zarządu i Pan Witold Zieliński – Wiceprezes Zarządu, roczne dane finansowe oraz dane porównywalne zaprezentowane w „Rocznym sprawozdaniu finansowym Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres kończący się 31 grudnia 2008 roku” zostały sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości i odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową oraz osiągnięty przez Bank wynik finansowy. Zawarte w raporcie rocznym „Sprawozdanie z działalności Banku Handlowego w Warszawie S.A. w 2008 roku” zawiera prawdziwy obraz rozwoju, osiągnięć oraz sytuacji (wraz z opisem podstawowych rodzajów ryzyka) Banku w 2008 roku.

Wybór biegłego rewidenta dokonującego badania sprawozdań finansowych

Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych KPMG Audyt Sp. z o.o. oraz biegły rewident, dokonujący badania „Rocznego sprawozdania finansowego Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres kończący się 31 grudnia 2008 roku”, został wybrany zgodnie z przepisami prawa. Biegły rewident spełniał warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii o badaniu, zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami zawodowymi.

podpisy Członków Zarządu

12.03.2009 roku Data	Sławomir Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
12.03.2009 roku Data	Michał H. Mrożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
12.03.2009 roku Data	Peter Rossiter Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
12.03.2009 roku Data	Sonia Wędrychowicz- Horbatońska Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
12.03.2009 roku Data	Witold Zieliński Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis